

CONTRA

nr 5 2002 (nr 165 från starten) årgång 28 Pris 25:-

Ondskans imperier
Milton Friedman
Valutgången

FRIHETENS RÖST
för västerländsk demokrati-

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sex gånger årligen
ISSN 0347-6472

Copyright Stiftelsen Contra
Eftertryck endast efter överenskommelse

Ansvarig utgivare

Tommy Hansson

Adress

Box 8052, 104 20 STOCKHOLM

Telefon 08-720 01 45

Telefax: 08-720 01 95

E-post redaktionen@contra.nu

Internet hemsida <http://www.contra.nu>

Sluten del endast för prenumeranter:

<http://www.contra.nu/prenumerant/oversikt.html>

oversikt.html

Användarnamn och lösenord finns endast i den tryckta utgåvan av Contra.

Nytt lösenord kommer i varje nummer av Contra

Prenumeration

Minst 145, rekommenderat 200 kronor, per år. Inbetalas på postgiro 85 95 89-4 eller bankgiro 443-5467.

Finland: Minst 16 euro per år.

Sampo girokonto 800055-1125829.

Norge: Minst 145 norska kronor per år.

Den norske bank giro 0806 199 8277.

Medarbetare

Styrelseordförande: Géza Mólnár

Redaktion: Tommy Hansson och C G Holm.

Övriga medarbetare: Benny H.V. Andersson, Karl-Göran Bottwyk, Bertil Häggman, Bertil Lindblom, David Stavenheim och Marek Zyto samt Christer Arkefors i Italien, Peter Hartvig i Danmark, Bertil Wedin i Mellersta Östern, Allan C. Brownfeld i USA och Rune Westin i Australien.

Presslagd 2002-10-23
Sävsjö Grafiska, Älmhult 2002

Omslagsbild till detta nummer utgörs av omslaget till Tommy Hanssons nya bok *Ondskans imperier. Tre ideologiska frestelser 1871–1991* (403 sidor). I boken redogör författaren, ansvarig utgivare för *Contra* sedan 1994, för de ondskefulla ideologierna wilhelmism, nazism/fascism samt kommunism och de världskonflikter de givit upphov till. Se presentation på sidorna 3–7!

CONTRA-NYTT

Dexter ilsknar till igen!

Carl-Anders Dexter gjorde under 1970- och 1980-talen två uppmärksammade LP-skivor. Bägge utgivna av Contra. Eftersom det idag knappast finns några skivspelare kvar har Contra tagit fram en CD-skiva som innehåller större delen av de klassiska LP-skivorna. Dexter (som betyder höger på latin) gör upp räkningen med kommunisterna. Och idag kan vi läsa facit. Kommunismen är död i Polen, Östtyskland, Ryssland och Ungern (som flera av Dexters låtar handlar om). Och Dexter själv lever idag till-

sammans med en kvinna från det kommunistiska Polen han sjunger om! Dikten är som så ofta mer fantastisk än verkligheten! Nu har också Du chansen att njuta av

Carl-Anders Dexters uppgörelse med kommunismen. Som bonus finns på skivan Carl-Anders Dexters framträdande i Sveriges Radio den 26 augusti 1981. Den enda gången Sveriges Radio tog sig för att spela antikommunistiska texter i direktsändning!

"Dexter ilsknar till igen" är en unik chans för Dig som inte var med att uppleva en tid som dessbättre har försvunnit, men också att avnjuta melodier från en man som hade vett att säga ifrån!

CD-skivan kan beställas från

Contra och kostar 150 kronor. Betala in beloppet på postgirokonto 85 95 89-4 och lägg till en tjuga för porto.

Idealisk julklapp till vänner och ovänner!

Ondskans imperier!

Contras ansvarige utgivare Tommy Hansson har under flera år arbetat med en analys av totalitarismens bakgrund. Nu har den blivit färdig i en mer än 400 sidor tjock bok om "Ondskans imperier". Du har nu möjligheten att tillgodgöra Dig en granskning av varför Europa drabbades av tre världskrig. (Tredje världskriget var kampen mellan den demokratiska västvärlden och den kommunistiska totalitarismen, främst Sovjetunionen; upplösningen på det Tredje världskriget var Sovjetunionens upplösning i julhelgen 1991).

Ondskans imperier behandlar inte bara kommunismen utan också wilhelmismen, det tänkande som låg bakom kejsar Wilhelm II i Tyskland. Och även den national-socialistiska ideologi som styrde Tyskland under 1930-talet. Det ideémässiga sambandet mellan de tre ideologierna utvecklas av Tommy Hansson, som tidigare skrivit ett flertal politiska böcker och därutöver ett par romaner. Han är dessutom Contras ansvarige utgivare.

Ondskans imperier kan rekvideras från Contra för 250 kronor. Enklast genom att sätta in beloppet på postgiro 85 95 89-4 eller bankgiro 443-5467, bägge med adressen Stiftelsen Contra, Box 8052, 104 20 Stockholm.

”Vad våldet må skapa är vanskligt och kort, det dör som en stormvind i öknen bort”.

Dessa bevingade ord av Esaias Tegnér är mottot för Tommy Hanssons nya bok *Ondskans imperier. Tre ideologiska frestelser 1871–1991*. Det är en jämförande studie som analyserar vår tids falska ideologier utifrån ett historiefilosofiskt perspektiv: wilhelmismen, nazismen/fascismen samt kommunismen. Hansson pekar på de ibland förbluffande parallellerna mellan dessa

tre synsätt och på hur de faktiskt ledde fram till tre världskrig (Hansson räknar det kalla kriget som Tredje världskriget).

Boken kan säkert uppfattas som kontroversiell, eftersom de tillskriver historien en medveten rörelseriktning som utgår från författarens syn på den mänskliga historien som ett drama med de tre aktörerna Gud, Satan och människan involverade. Hansson frångår därmed det postmodernistiska axiomet att ”stora berättelser” skall vara bannlysta.

Tommy Hansson är statsvetare och humanist och engagerad i internationellt arbete för fred och förståelse. Han har varit ansvarig utgivare för tidskriften *Contra* sedan 1994. *Ondskans imperier* är hans åttonde bok och den hittills mest omfattande med sina 403 sidor. Omslagsbild och teckningar har utförts av konstnären Benny H.V. Andersson.

Nedan följer ett avsnitt ur bokens inledning.

ONDSKANS IMPERIER 1871 – 1991

☆☆☆ Finns det en mening i historien? Eller är denna bara summan av en rad mer eller mindre slumpartade händelser som saknar färdriktning och sammanhang?

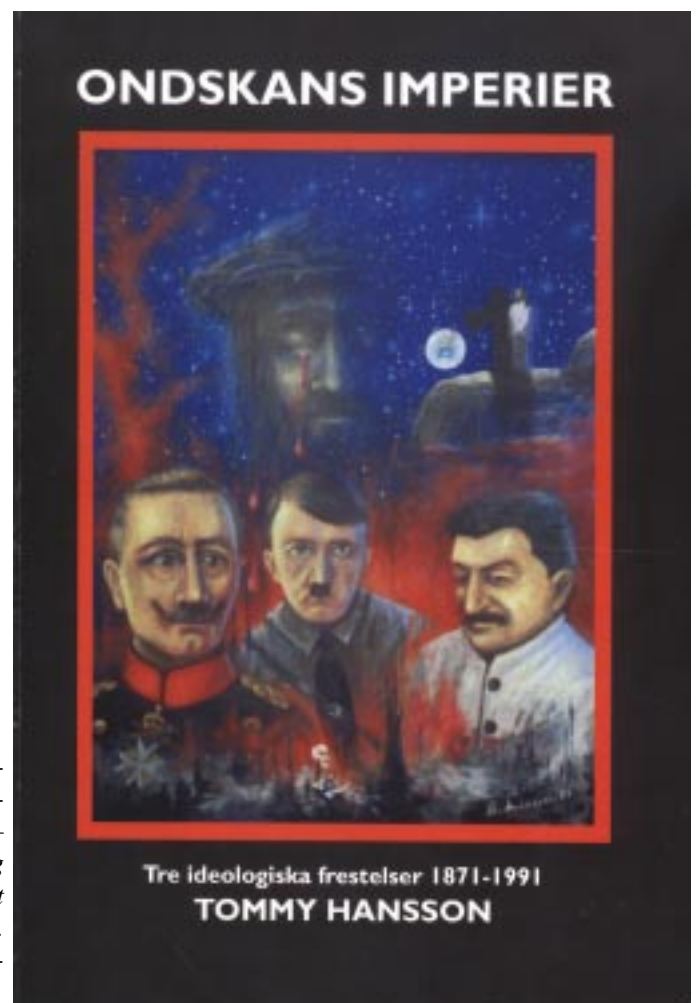
Det hör numera till god ton bland historiska bedömare att svara ”ja” på den senare frågan. Att förutsätta att historien är slumpartad är lika gångbart som att hävda att människans utveckling från aplik hominid till *homo sapiens sapiens* skett av en slump, det vill säga utan någon ordnande kraft. I föreliggande jämförande studie har jag valt att avvika från den historiska korrekthetens mönster och i visst avseende ansluta mig till Hegels idealistiska uppfattning om historien som ett organiskt skeende på väg mot ett slutmål. Med andra ord har jag valt att anlägga ett teleologiskt perspektiv. Hegel har förvisso utsatts för berättigad kritik för sitt bidrag till den marxistiska ideologin, främst i form av dialektiken men även för den idealiserande tolkning av (den preussiska) staten som hans konservativa lärjungar svarade för utifrån mästartens synsätt. Hegel själv ansåg att någon ideal stat ännu inte existerade. Även andra delar av Hegels tänkande har nagelfarits. En av de främsta kritikerna har varit Karl Popper, som inrangerar Hegel bland det öppna samhällets fiender. Detta hindrar emellertid inte att Hegels historiska insikter i andra avseenden förtjänar att lyftas fram inför en modern publik i begynnelsen av det nya millenniet.

En sammanfattning av den hegelska historieuppfattningen återfinns i *Förnuft-*

tet i historien, som är en till svenska översatt serie föreläsningar av den på sin tid oerhört inflytelserike tyske filosofen. Alf Ahlberg framhöll i den 1919 utgivna upp-

lagan av detta verk: ”Hegels verk äro guldgruvor, må vara att det äkta guldet ligger blandat med slagg.” Det ”äkta guldet” är den hegelska uppfattningen, att allt som

Tommy Hansson: Ondskans imperier. Tre ideologiska frestelser 1871–1991. Contra förlag 2002. 403 sidor. Direkt från Contra: 250:–. (Cirka 300:– i bokhandeln)

sker har en mening och ett förnuft. Historiens mål, ansåg Hegel, var att förverkliga frihetens idé. Historien var instrumentet varigenom detta mål kunde åstadkommas. "Allt verkligt är förnuftigt och allt förnuftigt är verkligt": så löd en mångomtalad sats från mästarens *Philosophie des Rechts*. I Hegels perspektiv uppbärs historienutvecklingen av den gåtfulla Världsanden, den storhet som Hegel menade uppenbarade sig i historiens nyckelgestalter. Då filosofen en gång såg Napoleon till häst utbrast han lyckligt: "Jag har sett världssanden rida".

Jag vill särskilt fästa läsarnas uppmärksamhet på Hegels vy att ingenting sker av en slump utan att allt som sker faktiskt tjänar det historiska slutmålet. Hegel skriver: "Man måste gå till historien med den tron och tanken, att viljans värld icke är prisgiven åt slumpen. Att i folkens öden ett sista mål är härskande, att det finns förnuft i världshistorien – icke ett särskilt subjekts förnuft utan det gudomliga, absoluta förnuftet – är en sanning, som vi förutsätta: dess bevis är just världshistorien, det är förnuftets bild och gärning."

Men det förnuft Hegel talar om kommer inte till uttryck genom en oavbruten rad godartade händelser. Det framgår i stället i form av en rad processer, vilka är en följd av människans fria vilja på gott och ont. Det är här berättigt att tala om en historisk utveckling av *trial and error*, där vårt öde är att på vägen mot det hägrande slutmålet övervinna hinder och ibland begå ödesdigra misstag ägnade att öka det mänskliga lidandet, men där den erfarenhet som blir följden på lång sikt kan vara av oskattbart värde. Hegel beskrev, det erkännes, denna utveckling en aning för stelbent. Det är i detta perspektiv de tre "ondskans imperier" som denna bok handlar om måste ses: maktstinna världsriken vilka drivit fram 1900-talets tre världskrig, där den tredje världskonflikten var den mellan kommunismen och den fria världen. 1900-talets destruktiva "ismer" har varit varianter på två temata – nationalism och egalitarianism in absurdum. Genom den principiellt goda sidans seger i dessa tre globala konflikter har lagts en grundval för det historiska mål av frihet och förnuft i absolut mening, vilket Hegel såg som det yttersta mänskliga idealet. Erkännes att det kan vara svårt att skönja detta mål med exempelvis vansinniga terroredåd som de i USA i september 2001 eller en rad eldfångda konflikthärda värld-

Kejsar Wilhelm II, tysk statschef som tvingades abdikera 1918 och som därefter tog sin tillflykt till det nederländska slottet Doorn. Namngivare åt "wilhelmismen". (Teckning: Benny H.V. Andersson)

den över i blickfånget.

Hegel är inte ensam om att hävda att historien har en mening. Den ryske filosofen Nikolaj Berdjajev uttrycker i sin betraktelse *Historiens mening* sin syn på historien som ett drama mellan aktörerna Gud och människan. Berdjajev belyser bland annat frågeställningar som rör judendomens historiska innebörd, kristendomens roll i historien, renässansens och humanismens betydelse och vad som kommer att avlösa den historiska renässans epoken, vilken Berdjajev hävdar nått sitt slut med humanismens kris. Berdjajev framhåller i nämnda arbete: "I den nya historien uppenbaras en ny slags ande som leder människan längs helt nya vägar som varken liknar de vägar hon gick under sitt medeltida öde eller de hon gick under antiken." Det är om de destruktiva av dessa vägar som denna bok handlar.

Om kommunismen uttryckte sig en gång den svenske proletärförfattaren Karl Östman från sågverksindustrins Sundsvall på följande insiktsfulla sätt: "Bolsjevismen är demokratins och kulturens och ländernas köldsommar."

1974 diskuterade jag kommunismens

framtid med en god vän, som – och detta var under en tid då sovjetkommunismen under Leonid Bresnjevs ledning tycktes oövervinnelig och tränga fram på bred front överallt – förutspådde att inom överskådlig tid skulle kommunisterna bli betraktade på samma sätt som nationalsocialisterna blev under denna tid: alltså som löjeväckande, om än osympatiska, stollar och relikter från en för alltid svunnen era. I dag står det klart att min gode vän hade rätt. (Namnet på den person som gjorde denna träffsäkra förutsägelse bör räddas till eftervärlden. Han heter Jan-Peter Östberg och är i dag verksam inom Familjefederationen för världsfred och enighet) Kommunismens grymheter – till exempel Stalins skräckvälde och Pol Pots massmord på en stor del av den egna befolkningen i Kambodja – betraktas av de flesta på samma sätt som nazismens omänskligheter i Auschwitz och Dachau. Att det finns förblindade och aningslösa individer som förringar eller förnekar såväl nazisternas som kommunisternas förbrytelser är en annan sak. Stollar är de likväl. Till kategorin förringare av kommunismens grymheter måste man räkna den svenska

vänsterledaren Gudrun Schyman med ett förflutet i en av extremvänsterns bokstavssektorer (Marxist-leninistiska kampförbundet, MLKF).

Man behöver emellertid inte ha kommunistiskt förflutet för att försvara kommunistdiktaturer och -diktatorer. Socialdemokratiska riksdagsledamoten (tidigare folkpartisten) Birgitta Dahl tillhörde vårt lands mest prominenta uppbackare av omänskliga diktaturer i Indokina; hon blev som bekant sedermera mångårigt statsråd och riksdagens talman. I en debattartikel i *Dagens Nyheter* 1997 erkände i alla fall Dahl att hon varit godtrogen och haft fel om Indokinas "befrielse". Varför hade hon då, långt om länge, valt att äntligen ta bladet från munnen? Svaret var att hon kände sig besvårad av att den evetne debattören Per Ahlmark i årtal bedrivit en "partipolitisk kampanj" mot henne och att hon därför kände ett behov av att bekänna gamla försyndelser. Någon "partipolitisk kampanj" var det naturligtvis aldrig fråga om – sådana påståenden får ses på samma sätt som när olika vänsterpartister önskar ge intrycket av att all kritik mot kommunismens grymhet är sak samma som partiangrepp på vänsterpartiet.

Det är alls ingen tillfällighet att det just avslutade seklet har sett fler människor mördas av politiska skäl än under hela den tidigare historien. Orsaken är uppenbar för den som inte är fullständigt blind och döv: dessa människor har dött därför att en hegemonistisk ideologi – wilhelmismen, nationalsocialismen, fascismen eller kommunismen – har motiverat det. Sanningen är den, att eljest så kallade normala människor kan bli totalt okänsliga och brutala om de i sitt handlande drivs på av en ideologi som förklarar att mänskliga offer är fullt ursäktliga för Sakens skull. Ty vad är väl ett människoliv, resonerar man, mot uppbyggnaden av det Perfekta Samhället? När det gäller de kommunistiska massmördarna – Lenin, Stalin, Mao, Pol Pot med flera – var det heller inte en enda som under deras samtid betvivlade, att de var kommunister och att det var kommunismen som var deras inspirationskälla. Så varför skulle vi börja göra det nu?

Parallellerna mellan nationalsocialismen och kommunismen blev under senare hälften av 1980-talet så uppenbara för en bredare allmänhet att det inte längre ansågs kontroversiellt att påtala dem. Eftersläpningen bland vänsterinriktade så kallade intellektuella och aktivister är emel-

lertid påfallande. Här är det alltså temat att jämföra brun diktatur med röd. Baltikums frigörelseprocess, in i det längsta bortrationaliserad av den socialdemokratiska svenska regeringen, fäste vår uppmärksamhet på den ökända Molotov-Ribbentropakten av den 23 augusti 1939, vilken kastar ett obarmhärtigt ljus över vår tids totalitära stormakter med deras uppenbara intressegemenskap och delvis gemensamma värderingar. Utan detta samförstånd mellan nazism och kommunism skulle det inte ha varit möjligt för Josef Stalin att ockupera Estland, Lettland och Litauen. Inte heller skulle Adolf Hitler ha kunnat kasta sig över den del av Polen som Stalin inte redan lagt beslag på och därmed ge upphov till Andra världskriget.

Jag ämnar emellertid ej inskränka mig till att jämföra nationalsocialismen och kommunismen utan föredrar att gå ett steg längre – min skildring av den moderna tidens ideologiska förvillelser börjar med

Adolf Hitler, korpralen som blev diktator och en av världshistoriens värsta massmördare. Privat var han vegetarian, nykterist och djurvän. (Teckning: Benny H.V. Andersson)

kejsartidens Tyskland, "Andra riket". Då järnkanslern Otto von Bismarck i Versailles 1871 upphöjer den prussiske kungen Wilhelm I till tysk kejsare, inleder han en katastrofal historisk process som inte får sin slutpunkt förrän Sovjetunionen upplöses 1991. 120 års mänsklig mardröm var till ända, låt vara att uppgiften att skapa stabilitet i det globala samhället i det kalla krigets kölvatten är extremt svår för alla berörda. Vi lever så här i början av det tjugoförsta århundradet i en till stor del kaotisk värld där renlärig kapitalism, gammal nationalism, nattständer socialism och allsköns andra tänkesätt inklusive miljöfundamentalism och extrem feminism utgör en märklig mångfald. Den nu dessbättre detroniserade serbiske diktatorn

Slobodan Milosevic förenade i sin bisarra personlighet gammeldags militant nationalism och nationalsocialism med etnisk rensning på agendan med kommunism och socialism. Intet under att han blev den direkta orsaken till den svåraste krigiska förvecklingen i Europa sedan Andra världskriget.

Det finns ett organiskt och lätt påvisbart samband mellan vår tids tre auktoritära och totalitära grundpelare wilhelmismen, fascismen/nazismen och kommunismen. Vart och ett av de tre systemen representerar en ytligt materialistisk syn på världen och en grundläggande (och farlig) tro, att alla problem kan lösas genom de rätta utvärtes metoderna. Den kristna religion som det kejsarliga Tyskland officiellt hylade var för den styrande militära eliten blott ett konventionernas utanverk, ägnat att skänka wilhelmismens verkliga ideologi en respektabel fernissa. Denna ideologi bestod i dyrkan av prussiska, krigiska traditioner samt den uppblåsta högfärd och aggressivitet som oundvikligen följde på detta synsätt. Denna livshållning skulle komma att störta världen i fördärvet, ej endast genom utbrottet av Första världskriget 1914 utan fastmer genom de kataklysmiska följdverkningar den i ett längre perspektiv gav upphov till.

I själva verket kan inte nazismens och kommunismens utbredning förstås utan hänsyn tagna till wilhelmismens insatser. Kejsar Wilhelms ledande krigsherre, general Erich von Ludendorff, var exempelvis en pionjär för den tidiga nationalsocialismen och medverkade i Hitlers misslyckade militärkupp i München den 8 november 1923. Ludendorff blev senare riksdagsman för nazistpartiet NSDAP och var yttermera mycket representativ för en betydelsefull ideologisk strömning inom nationalsocialismen: en hedendom med ockulta inslag som bland annat yttrar sig i utformningen av nazismens mest framträdande symboler. Såväl hakkorsen som SS-runorna går tillbaka på fornnordisk mytologi, vilken var föremål för ett entusiastiskt studium i ledande nazikretsar. Ludendorff, och i ännu högre grad Heinrich Himmler, företrädde drastiska rasteorier som byggde på uttalat hedniska övertygelser. Ludendorff, Himmler och deras talrika meingsfränder ansåg att kristendomen var en korrupt troslära från Orienten och ett redskap för judarna i deras påstådda strävan efter världsherravälde. Det var därför minst av allt någon tillfällighet

att aktiva kristna förföljdes svårt i Hitlers tredje rike. Av allt att döma förföljdes Jehovas vittnen svårast av alla kristna, eftersom de konsekvent vägrade delta i Nazitysklands krigsansträngningar och dessutom vägrade göra Hitler-hälsning med motiveringen att de i så fall skulle hälsa Hitler som världsfrälsare.

Sådana här föreställningar emanerade ur inflytanden som började utbreda sig på 1800-talet och hade Houston Stewart Chamberlain och Joseph Arthur Gobineau som sina främsta exponenter. Dessa var för nationalsocialismen vad Karl Marx och Friedrich Engels var för kommunismen. Sambandet med wilhelmismen tydliggörs av att Chamberlain under en period utövade ett betydande inflytande över Wilhelm II, vilken Chamberlain för övrigt hälsade som den så kallade germanska rasens befriare. Det är sant att det wilhelmska Tyskland inte var något totalitärt samhälle likt Hitlertyskland. Där fanns också godartade och modererande inflytanden, och det är välkänt att det inom den preussiska aristokratien fanns en utbredd motvilja mot "den där korpralen" Hitler (åtminstone när det började gå dåligt för Tyskland i Andra världskriget). Wilhelm II är inte heller på långa vägar så motbjudande som *Der Teppichfresser* (Mattätaren) Hitler. Men i allt väsentligt byggde det kejsardöme Bismarck skapade på illusionen, att en nation kan hållas samman med våld och andra yttre medel – nämligen *Blut und Eisen* (Blod och järn), som kanslerns bevingade uttryck lyder. Under Hitler och hans anhang renodlades kejsartidens negativa inflytanden och ledde småningom fram till Andra världskriget.

Nazismen häftar alltså i stor tacksamhetsskuld till det wilhelmska Tyskland. Men detta hjälpte också kommunismen att bli en världsmakt. Då Tysklands krigsmotståndare Tyskland drabbats av mensjevikernas revolution i februari 1917 hjälpte den tyska generalstaben Vladimir Uljanov-Lenin att transporteras i tåg från Schweiz till Ryssland via bland annat Stockholm. Därigenom ville tyskarna försvaga det redan svårt anfrädda Rysslands motståndskraft i kriget. Detta lyckades verkligen. Men de tyska stabsofficerare – med Ludendorff i spetsen – som förhandlade med bolsjevikerna om att låta deras ledare färdas i tåg genom norra Europa till revolutionens Petrograd bekymrade sig inte om vilka långsiktiga konsekvenser Lenins statskupp i oktober 1917 skulle

kunna få. Att Tyskland mycket väl hade kunnat gå samma revolutionära utveckling till mötes som Ryssland tycktes inte falla dem in. Eller kanske ville de avvärja revolutionen hemmavid genom att förflytta den österut. Det militära samarbetet mellan Tyskland och Ryssland skulle komma att fortgå och ge båda länderna viktiga fördelar. Denna samverkan skedde utifrån realpolitiska premisser, men den försiggick så pass länge och så envetet att det ligger nära till hands att se en fundamental andlig släktskap mellan wilhelmismen och nazismen i Tyskland och kommunismen i Sovjetunionen.

Således är dessa tre ideologier utplösligt sammanlänkade i en mörk historisk kedja: wilhelmismen utdelar stöten som ger upphov inte bara till Första världskriget och nationalsocialismen (och med

Josef Stalin konsoliderade och byggde upp Sovjetunionen och kommunismen med terror och massmord som vapen. Ännu värre massmördare än Hitler. (Teckning: Benny H.V. Andersson)

denna Andra världskriget); den gör det också med sitt finansiella och logistiska stöd möjligt för kommunismen att etablera sig i det ryska imperiet. Det är därför naturligt och befogat att benämna dessa tre makter – Kaisertyskland, Hitlertyskland och Sovjetunionen och de synsätt de står för – för *Ondskans imperier*. Mörkrets makter vore en annan adekvat beteckning. Dessa tre tänkesätt tar fram det sämsta i människan: falsk stolthet, aggressivitet, intolerans, avund och hat.

Dagens kommunister och socialister brukar ibland förneka, att hat fyller någon

viktig roll i den ideologi de bekänner sig till. Hur ihåliga dessa förnekanden är visas med önskvärd tydlighet av sammanställningen *Hatets sånger*, där tidig svensk socialistisk diktning (1885–1910) presenteras. En av den tidiga socialismens stora förebilder var för övrigt Satan, den fallne ängeln Lucifer eller Ljusbringaren. Atterdag Wermelin, en originell svensk samhällsomstörtare i slutet av 1800-talet, skrev en dikt med titeln *Ljusbringaren* som trycks av i boken. Diktens första vers lyder så:

Ur rymderns djup jag sjunger min sång

I vilda, mäktiga toner,

Men tuttar väl på en verldsbrand en gång

För kval, som jag led i äoner

Genom att likt Jesus Kristus, då han frestades av Djävulen i öknen, övervinna de tre fördärvelsebringande frestelserna har dock mänskligheten lagt en påtaglig grund för en ny tidsålder. Slutuppgörelsen med den materialistiska utopismen skedde under perioden 1989 till 1991, då det kommunistiska våldet och dess företrädare i Östeuropa och Sovjetunionen vältes över ända. Diktatorer såsom Nicolae Ceausescu (Rumänien), Todor Zjivkov (Bulgarien), Milos Jakes (Tjeckoslovakien), Erich Honecker och Egon Krenz (Östtyskland) och till sist även Michail Gorbatjov förvandlades på olika sätt med förbluffande hastighet till gårdagens män. Det mest apokalyptiska slutet fick Ceausescu, av många rumäner kallad Anti-Krist, som störtades som en konsekvens av folkliga protester mot regimens försök att vräka och avsätta den antikommunistiske, reformerte ungerske prästen Laszlo Tökés.

Det är en händelse som ser ut som en tanke att den rumänske diktatorn och hans lika hatade hustru avrättades på själva Juldagen, enligt kristen tradition Kristi födelsedag, 1989. Att sedan representanter för den kommunistiska nomenklaturan i Rumänien efter diktatorns fall har fortsatt att klamra sig fast vid makten visar hur komplicerad världen efter det kalla kriget blivit.

Vi kan med en engelsk tidning utbrista: "Communism...RIP" (Kommunismen... vila i frid, *The Sunday Times*, London, 11 juni 1989). Det var alltså 1989 som det effektivaste och mest förslagna av de totalitära systemen började knaka i fogarna för att två år senare upplösas som fungerande världsmakt. Men svårigheterna att av van-

skötta diktaturer på kort tid och med begränsade resurser skapa demokratiska och välfungerande nationer är gigantiska. Det fanns därför ingen anledning för den segerande sidan att förfalla till övermodig och improduktiv triumfalism. Vi får heller inte glömma att det var en kommunistisk ledare – Michail Gorbatjov – som tog initiativet till den nya politik som slutligen ledde till Sovjetunionens fall och kommunismens sammanbrott, även om Gorbatjovs mening faktiskt var att reformera den sovjetiska ekonomin och därmed göra kommunismen starkare. *Glasnost* och *perestroika* satte igång en internationell process som inom några år hade förvandlat den bipolära kalla krigets värld till oigenkännlighet. Den medförde också en ekonomisk och social katastrof i Sovjetunionen som vi ännu inte sett slutet på i det efterrevolutionära Ryssland. Den stalinistiska militärrevolten i Moskva den 19 augusti 1991 var den enskilda händelse som fick kommunismen slutgiltigt på fall också

i Sovjetunionen. Visserligen har kommunismen återuppstått som en politisk kraft i det postkommunistiska Ryssland, men den har långt ifrån samma kaliber som den imperiebärande ideologi som grundades av V.I. Lenin och utvecklades av Josef Stalin och dennes efterträdare utan är väl mest av nostalgisk protestkaraktär. Det demokratiska tänkesätt som framför andra Boris Jeltsin etablerade är alltför djupt rotat för att totalitarismen skall kunna återuppstå i någon allvarligare mening.

Det kan alltså sägas att det var Michail Gorbatjovs maktövertagande i Kreml 1985 som ledde till den globala kommunismens nedmontering, men det är ett i dag vida accepterat faktum att Gorbatjovs nya politik dikterades av Förenta staternas president Ronald Reagans realistiska, på militär styrka byggda stormaktspolitik. Reagan vägleddes i sitt umgänge med "ondskans imperium" Sovjetunionen dels av illusionslös realism, dels av intuitiv övertygelse om att kommunismen är falsk och

i längden måste förlora den globala kampen mot den fria världen. Reagan gjorde därmed upp räkningen med företrädaren Jimmy Carters blåögda barmhärtighetsidealism vilken nog var gångbar inom sydstatsbaptismen, men icke när det gällde internationell maktpolitik. Det viktigaste med Reagans inställning var att han – informerad av kompetenta rådgivare – insåg, att Sovjetunionen trots det imponerande yttre skalet var svag och möjlig att besegra.

"Det kommunistiska systemet", förutspådde Reagan i ett tal till det församlade brittiska parlamentet 1982, "kommer att ihågkommas som en kort parentes i mänsklighetens historia." ✍

Tommy Hansson: *Ondskans imperier. Tre ideologiska frestelser 1871–1991*. 403 sidor. Contra förlag Kan beställas direkt från *Contra*, pg. 85 95 89–4, för 250:–. Eller i bokhandeln, cirkapris 300:–.

Constantin Frantz förutspådde det preussiska eländet

★ En nyckelroll i den historiska utvecklingen som skisseras i *Ondskans imperier* har det tyska riket och där enkannerligen Preussen. Det är faktiskt här alla de ideologier som beskrivs har sitt ursprung – wilhelmismen, national-socialismen och kommunismen. Karl Marx, som föddes i Trier i den preussiska Rhenprovinsen 1818, är ideologisk fader till den marxistiska kommunismen. Marx kallas för övrigt av författaren Leopold Schwarzschild för "den röde preussaren". Och det var naturligtvis i Preussen som den militaristiska wilhelmismen uppstod i Potsdams osunda gardesmiljö. Det är också omöjligt att tänka sig uppkomsten av den specifikt tyska ideologin nationalsocialismen utan den preussiska bakgrunden.

Tage Lindbom, välkänd för denna tidskrifts läsare, har tecknat preusseriets mörka sida på sitt eget oeffterhärmliga sätt i en uppsats om den tyske historiefilosofen Constantin Frantz, vilken ursprungligen publicerades i den numera nedlagda kulturtidskriften *Jakobs stege* och som trycktes av i Lindboms essäsamling *Konservatism i vår tid* (Norma

1996). Frantz varnade just för vad som skulle kunna inträffa om Tyskland skulle enas under preussisk överhöghet. Vi låter Tage Lindbom få ordet (sidorna 134–135):

"Mot denna bakgrund är det, som vi skall betrakta Constatntin Frantz som en av det förra århundradets främsta politiska tänkare. Han ser den dödliga fara, som ligger i uppkomsten av ett tyskt nationalstatligt stormaktstänkande. Han ser med oro hur mycket av uppblåsthet, som växt fram efter 1866 och, säger han, hur är det inte nu efter 1870–71 års krig. Den preussiska militärmakten träder fram som en uppkomling. Det är en machiavellisering i den preussiska militärstatens tecken, *il sacro egoismo* har flyttat över sitt babelstornsbygge från Seine till Spree, som han formulerat det på sitt eleganta och originella sätt. Makt och storhet, centralistisk enhet i den preussiska statens tecken – allt detta, som framställs som tyskt, är i verkligheten en översättning till tyska av den fransknapoleonska nationalstatsidén.

"Constantin Frantz ser de faror, som hotar i framtiden. Han ser hur Bis-

marcks politik banar väg för ett kommande världskrig. Den nationella yran och de militära framgångarna förblindar massorna och när en socialistisk rörelse växer fram, som har fred och folkförbrödning på sina fanor, bringar denna rörelse i sin marxistiska förvillelse samtidigt sin underdåniga hyllning till den statliga centralismen – det är Franz Pfemert, som några årtionden senare formulerar det oförglömliga ordet Bismarxismus. Vad som sedan följde och som Frantz inte kunde förutse, var versaillesfreden, som med den amerikanske presidenten Wilson och den franska nationalismen i spetsen ytterligare nedbröt de krafter, som ville ett europeiskt tillfrisknande. Vi behöver endast tänka på sönderbrytandet av den habsburgska Donaufederationen och upprättandet av 'lilla ententen' och betrakta detta mot bakgrunden av Constantin Frantz konstruktiva planer för en federering av de västslaviska folken för att förstå med hur ringa visdom världen styres. Vi skall inte för enkla världshistorien, men i en viss mening kan det vara berättigat att säga, att Hitler fullbordar 'bismarxismen'". ✍

Valsystemet missgynnar de små – och Valmyndigheten klarar inte ens av att sammanställa rösterna

av C G Holm

Många gav sken av att årets val gav dramatiska förändringar i resultatet. Visst tappade moderaterna många platser i Riksdagen (27). Men Folkpartiet vann fler (31) än moderaterna förlorade. Och visst vann socialdemokraterna många mandat, men de vann exakt så många som Vänsterpartiet förlorade (13). Nettoförändringen i stort var att det borgerliga blocket förlorade en plats och Miljöpartiet vann en. Mindre förskjutning i valmanskåren under en fyraårsperiod är svår att föreställa sig.

Räknat i röstandel tappade de borgerliga 0,4 procent, röster som istället hamnade hos "övriga partier". Och hälften av ökningen för "övriga" bestod av Lars Törnman's "Norbottenspartiet". Det fanns alltså knappast heller någon trend i riktning mot att ställa sig vid sidan av de sju riksdagspartierna.

Vad som hände på den borgerliga sidan var att det så länge tvehågsna Folkpartiet plötsligt blev väldigt tydliga i att driva borgerliga profilfrågor, som bättre ordning i skolan och större krav på medborgarna. Väljare som tidigare tvekat på att Folkpartiet varit att lita på som borgerligt parti (och visst har man haft fog för tveksamhet under partiledare som Ola Ullsten, Bengt Westerberg och Maria Leissner) har plötsligt sett ett parti som varit mer tydligt än de andra. Det har helt enkelt varit raka besked. Moderaterna har å sin sida drivit egentligen endast en fråga, skattesänkningar. Det är förvisso den enskilt viktigaste frågan som en politiker kan driva. Men den räcker alldeles uppenbart inte för att vinna ett val. Hela förskjutningen inom det borgerliga blocket förklaras alltså av att Folkpartiet blivit bättre och Moderaterna sämre på att föra det som länge ansetts vara moderat politik.

På den socialistiska sidan är förskjutningen lika naturlig och odramatisk. Under mandatperioden 1994–1998 tvingades

Socialdemokraterna på grund av den internationella lågkonjunkturen genomföra en rad besparingsåtgärder som skapade missnöje bland den väljargrupp som anser att staten alltid ska betala mer i bidrag till alla – och att "de rika" ska betala bidragen. Denna föga insiktsfulla väljargrupp valde i stor utsträckning Vänsterpartiet 1998. Under den senaste valperioden har socialdemokraterna kunnat skruva på bidragskranen igen och vips är den bidragstörstande gruppen tillbaka i fadershuset – socialdemokraterna. Göran Persson har ju kunnat leverera det man vill ha. Socialdemokraterna har blivit bättre på att driva traditionell bidragspolitik och alltså har det funnits färre missnöjda bidragstagare för Vänsterpartiet att fiska efter.

Valutgången är alltså ett status quo. Ingenting har hänt på fyra år. Det är mot den bakgrunden anmärkningsvärt att valutgången kan framställas som en vänsterseger. Det var den inte. Men den var naturligtvis inte heller motsatsen.

Lägre valdeltagande – ett sundhetstecken

Valdeltagandet sjönk från 81,4 till 80,1 procent (1994 var valdeltagandet hela 86,8 procent). Fler avstod från att rösta. Troligen inte för att de var politiskt ointressade. Tvärtom visar många undersökningar att de politiskt mycket engagerade och kunniga i ökande utsträckning avstår från att rösta, eftersom de inte gärna vill inordna sig i partiernas låsta mönster av vad som är gångbara åsiktskombinationer. Det är ytterst respektabelt att avstå från att rösta, om man anser att det inte finns något parti som motsvarar de egna önskemålen på politiken

Invandrare som fått svenskt medborgarskap röstar också i lägre utsträckning än andra. Fler invandrare som har rösträtt drar ned valdeltagandet. De invandrare som inte är integrerade i det svenska samhället gör självklart rätt i att inte rösta. De metoder som används för att få personer som inte känner till det svenska systemet och de

svenska partierna att trots allt rösta är mycket dubiösa och de invandrare som avstår från att rösta är värda betydligt större respekt än de partirepresentanter som försöker få dem att rösta på ibland mycket tvivelaktiga grunder.

Svårt för de små att göra sig gällande

En del som är missnöjda med partiutbudet väljer istället för att avstå något av de många små partierna, eller uppfinner ett eget. Reglerna för de små partierna är förhållandevis ogynnsamma. Det svenska valsystelet är uppbyggt för att ge de stora partierna fördelar.

En sådan sak är distributionen av valsedlar. I flertalet större valdistrikt "hör det till" att partierna har valedelsutdelare på plats. Och självklart har de små partierna svårt att kunna bemanna vallokaler hela dagen – om ens över huvud taget. Centerpartistiska valedelsutdelare förekom till exempel knappast alls i Stockholm och på många mindre orter är det bara Socialdemokraterna och Centerpartiet som klarar av att mobilisera valedelsutdelare. Det finns sammanlagt 6.266 valdistrikt att täcka in... Vartill kommer postkontor (eller vad vi numer ska kalla det) och institutioner där det ordnas särskild röstning (vårdhem, fängelser, fartyg med mera).

Därtill kommer att de små partierna får betala trycket av valedlarna själva. Och självklart behöver ett litet parti många fler tryckta valedlar per avgiven röst än ett stort parti. I många andra länder är det staten som trycker upp gemensamma valedlar för alla partier som uppnår minimikraven, varvid valhandlingen består i att sätta ett kryss på eller stansa ut ett hål ur valedeln. Men så är det alltså inte i Sverige.

Det parti som uppnår en procent av rösterna får dock sina valedlar betalda av staten. Och det gäller två val efter det att man fick minst en procent av rösterna. I valet 2002 innebar det att Ny Demokrati (som fick 1,3 procent av rösterna 1994) och Sveriges Pensionärs Intresseparti

(som fick 1,0 procent av rösterna 1998) fick sina valsedlar betalda. Dessutom får nu Sverigedemokraterna sina röstsedlar betalda i efterhand, eftersom partier i årets val fick 1,4 procent av rösterna. Men för att komma dithän tvangs partiet betala cirka en halv miljon kronor i förskott för att trycka valsedlar. Ny Demokrati och SPI fick sina röstsedlar distribuerade genom statens försorg, så de fanns tillgängliga på alla vallokaler, postkontor etc. Övriga partier fick själva se till att valsedlarna fanns på plats.

Nu är det i och för sig möjligt att också rösta på en blank valsedel genom att skriva ett partinamn på den. Men det kräver naturligtvis lite extra av väljaren. Och dessutom har det visat sig att många rösträknare räknat handskrivna röstsedlar som ogiltiga – helt i strid mot gällande lag. En person som arbetat med granskning av rösterna åt länsstyrelsen berättar att den vanligaste korrigeringen som fick göras var att flytta röstsedlar från högen ”ogiltiga” till något parti (alla partier, inklusive de stora riksdagspartierna, kunde drabbas av den felaktiga hanteringen i den första räkningen, men i praktiken var det naturligtvis de små som inte fått ut sina valsedlar).

Valmyndigheten mörkar det riktiga valresultatet

Många har valt att skriva egenhändigt uppfunna partier på röstsedeln. Tidigare har den centrala valmyndigheten stått till tjänst med en central sammanräkning av alla röster. Vi har därför haft möjlighet att i Contra göra sammanställningar över alla udda partiers resultat. Så är det inte längre. Redan 1998 blev redovisningen ofullständig. Länsstyrelserna gör lite som de vill, och Valmyndigheten sammanställer länsstyrelsernas uppgifter utan någon meningsfull samordning. Det innebär bland annat att Valmyndigheten ger helt felaktiga uppgifter om antalet röster som avgivits på vissa partier. När det gäller Nationaldemokraterna (ett nationellt socialistiskt parti som är en utbrytning ur Sverigedemokraterna) redovisade Valmyndigheten bara de röster som avgivits i Stockholms och Västmanlands län. För den nyliberala Fria Listan var det ännu sämre, bara Stockholmsrösterna fanns med i den centrala sammanställningen. Det gjorde nu kanske inte så mycket, eftersom Valmyndigheten redan tidigt vägrat att trycka upp röstsedlar i den utformning som Fria

Listan beställt. Fria Listan överklagade och fick rätt tisdagen innan valet! Röstsedlar trycktes upp med expressfart, men hann bara distribueras i Stockholm. I resten av landet fanns det dock en hel del handskrivna röster på Fria Listan. I den mån de räknades (se ovan) så fanns uppgifterna på Länsstyrelsen, men till att börja med vägrade flera länsstyrelser att uppge hur många röster som avgivits på Fria Listan. Det gällde bland annat Östergötland, där Länsstyrelsen till slut föll till föga och redovisade att Fria Listan fått två (!) röster i hela länet. En av debattörerna på Contras anslagstavla kände sig genast förfördelad. I hans valdistrikt hade *inte en enda röst* avgetts på Fria Listan, trots att han själv röstat på den. Flera liknande historier redovisades från andra delar av landet. Det är inte bara i Zimbabwe som det är svårt att få sin röst räknad.

Contra har vänt sig till Länsstyrelserna för att komplettera Valmyndighetens ofullständiga redovisning av antalet röster på ”Övriga partier”. Vi har ännu inte fått fram uppgifter från alla Länsstyrelser, och det är tveksamt om vi över huvud taget kommer att få fram några siffror från till exempel Östergötland. Men vi har i alla fall lyckats identifiera 3.841 röster fler än Valmyndigheten. Valmyndigheten har uppgett att det fanns 10.861 röster på ej specificerade partier, Contra har kommit ner till 7.020. När vi redovisar ”övriga partiers” siffror i tabellen nedan så innehåller den fler röster än vad Valmyndigheten redovisat. Orsaken är alltså att Contra vet mer än Valmyndigheten om hur svenska folket röstade...

Totalt avgivna röster	5.385.430
Giltiga röster (det finns anledning anta att åtskilliga tusen ogiltiga röster borde ha tillräknats något parti)	5.303.212
Socialdemokraterna	2.113.560
Moderaterna	809.041
Folkpartiet	710.312
Kristdemokraterna	485.235
Vänsterpartiet	444.854
Centerpartiet	328.428
Miljöpartiet	246.392
Sverigedemokraterna	76.300
Sveriges Pensionärers Intresseparti	37.673
Norrbottnenspartiet	14.971
Ny Framtid	9.340
Nationaldemokraterna	6.142
Skånepartiet	4.586

Socialistiska Partiet	3.207
Rättvisepartiet Socialisterna	1.533
Kommunisterna	1.190
Ny Demokrati	1.060
Enhet	602
Fria Listan	406
Det Fria Folkets Röst	232
Europeiska Arbetarpartiet	169
Kalle Anka-partiet	96
Välfärdspartiet	94
Sveriges Nationella Demokratiska Parti	87
Allianspartiet	62
Skånefederalisterna	53

Sverigedemokraterna är väl det enda av de övriga partierna som nått någorlunda genomslag på så sätt att allmänheten har en aning om vad partiet står för – även om Sverigedemokraterna själva anser att den uppfattningen är fel. *Norrbottnenspartiet* är i praktiken Lars Törnman, den socialdemokratiska lokalpolitikern som bröt sig ur, startade eget och blev kommunalråd i Kiruna. *Ny Demokrati* lyckades få över 1.000 röster på gamla meriter och det faktum att valsedlarna distribuerades av staten till alla vallokaler. Det var dock sista gången detta skedde och partiet lär knappast få så många röster nästa val. *Ny Framtid* är ett starkt EU-kritiskt parti med rötter i den frikyrkliga rörelsen. Partiet har mycket ojämn spridning i landet, men har på sina ställen nått över en procent av rösterna. *Socialistiska Partiet* och *Rättvisepartiet Socialisterna* är båda trotskistiska partier. *Nationaldemokraterna* är ett parti som på gammalt kommunistiskt manér vill att staten ska kontrollera näringslivet, men vars viktigaste fråga är begränsad invandring.

Bland övriga partier kan nämnas *Populistpartiet* som lovat att Riksdagsgruppen alltid skulle rösta efter resultatet av en internetvotering i alla frågor som kom upp till beslut. Det renderade 16 röster i hela landet. *Republikanerna*, som genom åren annonserat en hel del i Contra, fick 15 röster. *Danske Folkeparti* lyckades i Sverige få sju röster och spridda röster las också på *Morgonpartiet* (5), *Billigare öl-partiet* (4), *Raggarpartiet*, *Ezenhemmers Plastpåsar och Barnuppfostringsredskapspartiet* (en gammal favorit som återkommer val efter val), *Radikalkapitalisterna* och *Älgpartiet*. Samt därutöver hundratals andra ”hembyggen”.

Det är möjligt att vi får anledning att återkomma med kompletterande uppgifter om vi lyckats få fram ytterligare information från fler länsstyrelser. ✎

Religionen viktigast i Dacke-upproret

☆☆☆ I den så kallade Dackefejden i Småland och södra Östergötland 1542–43 reagerade allmogen under sin hövitsman Nils Dacke mot Gustaf Vasas hårdhänta envælde. Under denna folkliga resning var faktiskt kungens tron allvarligt hotad, i varje fall löpte monarken risk att tvingas släppa en betydande del av rikets södra del ifrån sitt styre. Bara genom ett hänsynslöst övervåld lyckades den maktfullkomlige Vasa kväsa rebellerna, samtidigt som rebelledaren Dacke i propagandan framställdes som den mest ondskefulle och perverse man som någonsin levat. Dacke själv drevs upp i Rödeby skog i Blekinge i juli 1543 och sköts till döds. Kroppen fördes till Kalmar och huvudet placerades på en stolpe.

Att Gustaf Vasas propaganda var ytterst verkningsfull framgår av, att svenska historieskrivare i flera hundra år apade efter de kungliga propagandisterna/desinformatorerna. Den trågne krönikören Anders Fryxell kallade exempelvis Dacke för "En avskyvärt elak man". Vad skall man då kalla Gustaf Vasa, som lät mörda praktiskt taget hela Nils Dackes familj, kan man undra? Konstnären C.G. Pilo, mest berömd för sin ofullbordade "Gustaf III:s kröning", avporträtterade tvåhundra år efter bondeledarens död Nils Dacke som en synnerligen depraverad person med det köttigt uppsvullna ansiktet översållat med vårtor!

Det var egentligen först i slutet av förra århundradet som en mer sympatisk bild av Nils Dacke började framträda, låt vara att "Dacken" i smålandsbygderna nog alltid framstått som en folkhjärte. I ett av de senaste bidragen till dackeforskningen tecknar Hans Hellström, filosofie doktor i historia vid Stockholms universitet, 1999 en klar och koncis bild av Dacke-resningen och dess orsaker i skriften "En avskyvärt elak man"? *Nils Dacke i ny belysning* (76 sidor), Carlssons. Hans slutsatser är något annorlunda än de som formulerats av tidigare historiker.

Populära historieskrivaren Herman Lindqvist har påpekat, att de uppror mot överheten som ändå förekommit i vårt fredliga land av de styrande i propagandistiskt syfte avfärdats med klämmiga epitet som "Stora daldansen", "Klockupproret" och icke minst då

Ingen vet hur Nils Dacke såg ut, men så här fantiserade konstnären C.G. Pilo att han kunde ha sett sig. Bilden är givetvis ett nidporträtt.

"Dackefejden". Men Dackefejden var inget muntert låtsaskrig utan blodigt allvar för alla berörda parter. Hösten 1542 behärskade bondeledaren Nils Dacke efter militära framgångar för sig och sin bondehär i stort hela sydöstra Sverige. När sedan "Dacken drack jul" på borgen Kronoberg norr om Växjö i december 1542 var Gustaf Vasa helt klart skakad. Dacke hade redan i november 1542 på Kronoberg mottagit en emissarie från hertig Albrecht VII av Mecklenburg, och i bakgrunden fanns tyske kejsaren Karl V. Dacke erbjöds hjälp från Tyskland att störta Gustaf Vasa. Emissarien, en borgare från Rostock som hette Hans Plog, infångades dock av de med Gustaf Vasa lierade danskarna och halshögs så småningom.

Det finns dock inte mycket som tyder på att Nils Dacke ville sätta sig själv på den svenska tronen; däremot såg han Småland och kanske delar av ikringliggande landamären som sin intressesfär.

Att det uppstod reaktioner mot Gustaf Vasas envælde är i sig ingenting märkvärdigt. Kung Gustaf hade tidigt infört ett personligt envælde och beslutat sig för att lägga sig till med kyrkans "överflödiga" egendom för statens (och förvisso sin egen) räkning. Kyrkoreduktionen utgjorde grun-

den för den ekonomiska omvandling av riket som kungen ansåg nödvändig och bedrevs allt mer brutalt och girigt. Minsta sockenkyrka brandskattades på sina dyrbarheter. Men inte nog därmed: Gustaf Vasa kom dessutom att anamma doktor Martin Luthers tyska reformation för att ha en ordentlig grund att stå på när han konfiskerade kyrkans skatter. Förgrundsgestalter som Olaus Petri och Laurentius Andrae bistod med teologisk ammunition och förlänades som tack för hjälpen med höga kyrkliga poster.

Och det är här Hans Hellström vill se kärnpunkten i Dackes uppror: folkets missnöje med den kyrkliga nyordningen och brottet med det som var "gammalt och fornt". Folket i Småland och angränsande landsändar ville inte ha någon lutheransk omdaning utan ville fortsätta gå till mässan på vanligt sätt och höra bibeltexterna uppläsa på latin. Historikerna, påverkade av marxistisk historiefilosofi, har tidigare ensidigt betonat renodlat ekonomiska orsaker till Dackefejden: det kungliga förbudet mot gränshandel samt drastiska skattehöjningar. Det finns här skäl att citera Hellströms argument för sin syn:

"För historiematerialismen är det människans materiella villkor som bestämmer hennes medvetande. Det är följaktligen historien som skapar människan och enligt detta synsätt är människan alltid ekonomisk och vinstmaximerande. Men människor har velat och vill olika saker, de har olika preferenser. Människan har förmåga att resonera om mål och medel. Det ensidiga poängterandet av ekonomiska orsaker är därför missvisande... Utan tvivel fungerade gränshandelsförbudet och de höjda skatterna som ytterligare bränsle på elden för uppkomsten av Dackefejden, men den utlösande faktorn var kyrkopolitisk. Smålänningarna var troende katoliker och det var franförallt införandet av den lutherska tron och plundringen av sockenkyrkorna som fick dem att gå man ur huse sommaren 1542." (sidorna 72–73)

I klagoskrifter anförde man bland annat att den lutherska gudstjänstordningen var torftig med orden: "...ett barn kunde snart vid en dyngvagn vissla en mässa fram." Man klagade också på att kungen beslagtagit kyrksilvret: "Det var snart så ljuvligt

(fortsättning på sidan 20)

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning har i detta nummer sammanställts av Tommy Hansson och C.G. Holm. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är Contras sammanfattning av originalkällan om inte annat markeras med citationstecken.

Mp vill stänga Sundsvall

”En bilfri stenstad” var ett av Miljöpartiets krav inför sistlidna kommunalval i Sundsvall. Storgatan och Esplanadens norra delar, krävde man, skulle vara bilfria. Dessutom ville mp stänga av Köpmangatan i höjd med posten. Allt för att ”rädda luften i centrala Sundsvall”, som det hette.

Nu hör det till saken att alla som är något bekant med trafiksituationen i Sundsvall vet att det är en omöjlighet att stänga av Köpmangatan – trafiksituationen skulle bli omöjlig.

Men när lade Miljöpartiet senast fram ett realistiskt förslag?

(Sundsvall Tidning)

Försvaret på gayfestival

I förra numret kunde vi berätta om det numera ytterst politiskt korrekta försvaret. Den bild vi då gav bekräftas ytterligare av en artikel i tidskriften *Försvarets Forum* (4/2002), som handlar om sexuella minoriteters ställning inom försvarsmakten. Tidigare i år bildades föreningen HoF, för homo-, bi- och transpersoner i försva-

ret. Föreningen är öppen för såväl civilanställda som officerare och värnpliktiga. Föreningen ingår i ett projekt som kallas Normgivande mångfald som skall pågå i tre år med en budget på 18 miljoner kronor, ”varav hälften är löner med mera”. Som ett led i verksamheten deltog representanter för HoF i gayfestivalen Stockholm Pride i augusti.

Vad kan det då finnas för motiv att plöja ner miljontals kronor i en verksamhet som man kanske föreställde sig att den medelfattiga försvarsmakten inte har ett dugg med att göra, eller ens bör ha med att göra? ”Målet”, heter det i artikelingressen, ”är att göra arbetsplatser och organisationer till öppna miljöer där ingen ska behöva dölja sin sexuella läggning. Och ÖB, Johan Hederstedt förklarar, ”mycket arbete återstår”.

Och ännu mer arbete, tror vi oss veta, innan de högsta företrädarna för Sveriges försvar får klart för sig att försvaret faktiskt bara har en enda uppgift: att så effektivt som möjligt se till att landet kan försvaras i händelse av krig.

”Klotter lika med fascism”

Författaren Björn Ranelid gör i nummer 9 av tidskriften d.a. (dagens arbete) några reflektioner som inte vill undanhålla *Contras* läsare. I en krönika med rubriken

”Klotter=fascism” brännmärker Ranelid med emfas klottrarna, en samhällsgrupp som andra kulturutövare snarast ser som en sorts hjältar som förtrycks av samhället.

”I Sverige går åtminstone tio tusen lagbrytare och kriminella personer fria”, skriver Ranelid inledningsvis. ”Varje dag begår de nya brott. Politiker, poliser och andra medborgare låter det ske utan att de tycks bekymra sig över dåden...Brotten kostar samhället och därmed kommunerna och skattebetalarna hundratals miljoner kronor och priset stiger med tiden. Om jag spatserar hundra meter på någon gata i Stockholm, Malmö, Västerås, Bollnäs, Sundsvall eller Göteborg ser jag klotter på hus och byggnader. I så gott som alla tunnelbanevagnar i Stockholm och bussar i de stora städerna möter jag ständigt dessa spår efter förövarna... Ingen av dessa brottslingar kommer någonsin att måla eller teckna ett konstverk som lever vidare... En fyrtiofemårig man var nära att mista livet den andra juli i Stockholm när han ingrep mot ynglingar som höll på att vandalisera en parkbänk. De slog med plankor och försökte dräpa honom.”

Stopp för industriinvestering – byråkraterna tog tio år på sig!

SCA stoppade för en tid sedan planerna på att bygga ut pappersbruket i Ortviken utanför Sundsvall. Investeringen var på inemot 6 miljarder kronor. En utbyggnad av ett pappersbruk kräver prövning enligt en rad olika bestämmelser. För Ortvikens del tog prövningen tio år!! Under tio år hade så mycket hänt med marknad och teknik att SCA skrinlade planerna. En anpassning av planerna till dagens förutsättningar hade krävt en prövning som tagit ytterligare fem år. SCA har istället investerat i Österrike och England. Också där gäller hårda miljökrav, hårdare än i Sverige enligt SCA. Men byråkratin är betydligt snabbare. I England fick SCA tillstånden på tre månader.

Nu är tio år ingen normalt tid för miljöprövning i Sverige. Men under två år ska man inte räkna med för någon större anläggning. (Dagens Industri)

Sverige fällt i Europadomstolen – men rättsosäkerheten kvar

Två taxiföretag råkade ut för ändrad taxering och skattetillägg. Enligt svensk rätt kan skattetillägg beslutas av skatte-

myndigheten om den anser att ett fel gjorts i deklarationen. Skattetillägget innebär att den skattskyldige får betala en form av böter, vars storlek är knutet till det undandragna skattebeloppets storlek.

Den som är missnöjd med deklarationen och skattetillägget kan överklaga och få sin sak prövad i de administrativa domstolarna (länsrätt, kammarrätt och regeringsrätt).

Skattemyndigheterna har möjlighet att kräva in skattetillägget innan saken är slutligt prövad i domstol och i flera fall har det lett till att ett företag eller en företagare satts i konkurs. Det gällde bland annat det ena av de två taxiföretag som klagade till Europadomstolen.

Nu har domstolen fastställt att det faktiskt är riktigt att staten ska kunna kräva betalt innan en lagakraftvunnen dom. Men Europadomstolen anser däremot att den tid det tar för svenska myndigheter och domstolar att hantera skatteärendena innebär att Sverige bryter mot Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Enligt artikel sex i konventionen ska var och en ha rätt att få sin sak prövad i domstol. När det tagit mer än tre år (ärendena är ännu inte avslutade, så vi vet inte hur lång tid det kommer att ta totalt) att få sin sak prövad har Sverige brutit mot artikel 6 i konventionen. En liten, men dock, framgång för svenska skattebetalare.
(FöretagarFörbundet)

Facket största hotet mot arbetskraftsinvandring

Det var kraven från LO som ledde till att Sverige 1968 stoppade den fria arbetskraftsinvandringen. LO misstycnte till att ulänningar kom till Sverige och drog ner lönerna. LO, Socialdemokratiska Partiets viktigaste bidragsgivare, fick naturligtvis som de begärde. Sedan dess är det stopp för dem som vill komma hit och jobba – det måste till något annat skäl för att vinna nåd inför Immigrationsverkets argusögon (sedan 1995 är det dock fritt fram för arbetskraftsinvandring från övriga EU-länder).

I något ökad utsträckning förekommer nu tidsbegränsade uppehållstillstånd för personer som kommer till Sverige för att arbeta. En av dessa heter Anatoli Ceban, han kommer från Moldavien och arbetar som programmerare i Stockholm. Hans arbetsgivare, programmeringsföretaget Racasse, uppger att det både när man ur-

sprungligen sökte tillstånd och vid en senare förlängning var facket (Civilingenjörsförbundet i det här fallet) som var det största problemet. (Dagens Industri)

Svenska Spel och deras anhang ett hot mot yttrandefriheten!

Staten kontrollerar genom Lotteriinspektionen och Svenska Spel den svenska spelmarknaden på 26 miljarder kronor. Verksamheten är synnerligen lukrativ, särskilt för staten som utan ansträngning plockar in miljarder i skatt. Men också för staten som ägare till monopolföretaget Svenska Spel.

De brittiska vadsagningsföretagen – som arbetar på en konkurrensutsatt marknad – anser att EU-fördraget ger dem rätt att bedriva verksamhet i Sverige. Men svenska myndigheter har ingripit mot alla försök att bedriva verksamhet här. För några år sedan skickades polisen för att stänga den vadsagningsbutik som ett brittiskt företag öppnade på Stockholms Centralstation, med hänvisning till sitt brittiska näringsstillstånd.

Eftersom svenska staten inte tycks bry sig om EU-fördraget när det gäller spelverksamhet har de brittiska vadsagningsföretagen satsat på en mer långsiktig linje, att genom opinionsbildning försöka ändra på den rigida svenska hållningen. De två bolagen Ladbrokes och Unibet har sponsrat svenska hockeylagen Hammarby och AIK, men Svenska Spel och Lotteriinspektionen har tvingat dem att ta bort tröjtexter och annat.

Unibet hade försett Hammarbys tröjor med texten ”Avskaffa spelmonopolet”, men den texten försvann efter ingripande från Lotteriinspektionen och Svenska Spel.

Det inträffade utgör ett allvarligt ingrepp i den svenska yttrandefriheten. I ett anständigt samhälle som slår vakt om demokratiska rättigheter kunde svaret bara varit ett: Nedläggning av Svenska Spel och ny ledning för Lotteriinspektionen.

Det är häftigt att betala skatt

tycker som bekant Mona Sahlin. Och visst gjorde hon sitt bästa under sin tid som egen företagare. Genom att betala ut mer lön till sig själv än vad det egna företaget tjänade försatte hon företaget Mona Sahlin AB i ett så dåligt ekonomiskt läge att det måste sättas i likvidation. 60 procent av aktiekapitalet var förbrukat. Den skattemässiga konsekvensen av detta blev att Mona Sahlin

och hennes aktiebolag fick betala cirka 65 procent i skatt på 60 procent av det redan beskattade kapital som Mona Sahlin satte in i bolaget. Vid en likvidation som inte hade föregåtts av för stora löneutbetalningar hade Mona skattefritt fått tillbaka hela sin insats på 100.000 kronor. Mona skänkte på grund av bristande kunskaper om företagandet och företagandets skatter oss skattebetalare cirka 40.000 kronor. Tack ska Du ha Mona!

Nya Partiet drabbas av skatteefterräkningar

När Ian Wachtmeister och Bert Karlsson med Ny Demokrati tog sig in i Sveriges Riksdag 1991 finansierades verksamheten med hjälp av en obligation. Den som var intresserad kunde låna ut pengar till partiet och få dem tillbaka med ränta, förutsatt att partiet kom in i Riksdagen. Den ränta som betalades – för Ny Demokrati kom som bekant in i Riksdagen – var självklart skattepliktig inkomst och skattemyndigheterna tog alltså hand om 30 procent av det som betalades i ränta av Ny Demokrati.

När Ian Wachtmeister 1998 försökte göra om partilanseringen med Nya Partiet upprepades den finansiella lösningen. Det var möjligt att köpa obligationer i utgivna av Nya Partiet. I händelse av att Nya Partiet inte skulle komma in i Riksdagen skulle partiet bara betala igen en tusendel av det nominella värdet.

Enligt all normal skatterätt skulle en sådan förlust betraktas som ett underskott i inkomstkällan kapital och ge avdragsrätt. Som vi vet gick det sämre för Nya Partiet än för Ny Demokrati. Det blev inga riksdagsplatser.

Kanske inte oväntat vände skattemyndigheterna 180 grader på den uppfattning man haft om Ny Demokratiska obligationer. Förlusten på Nya Partiets obligationer skulle inte vara avdragsgill. En kvinna som satsat 310.000 kronor på Nya Partiet ville göra avdrag för 309.690 kronor, vilket skulle reducera skatten med 92.880 kronor. Hennes förlust på affären skulle dock netto fortfarande vara 216.810 kronor. Pengar som hon inte längre hade.

Men Kammarrätten i Göteborg har nu fastslagit skattemyndighetens vägran att godkänna avdraget. Kvinnan har överklagat till Regeringsrätten.

UTLANDS-NYTT

Carters kompisar

Före detta amerikanske presidenten Jimmy Carter (1976–80) har efter sin ämbetsperiod i Vita huset gjort sig känd som en mycket aktiv resenär och förhandlare. Nu har han även förärats Nobels fredspris. Norska Nobelkommitténs ordförande, socialdemokraten Gunnar Berge, motive- rar priset så här: "en kritik av den ståndpunkt den sittande administrationen i USA har valt i förhållande till Irak". Ett pris inte för att man gillar Carter utan för att man ogillar George W. Bush!

Under Clintons presidenttid (1992–2000) anlätades han vid flera tillfällen som USAs sändebud; bland annat besökte Carter Nordkorea kort tid före diktatorn Kim Il-sungs död 1994 i syfte att förhandla fram ett avtal. Under senare tid har han besökt exempelvis Mellanöstern och Kuba.

Jimmy Carter, den före detta jordnötsodlaren från Georgia som blev USAs 39:e president, bygger mycket av sitt rykte som förhandlare och internationellt sändebud på sin omskrivna roll som värd för Camp David-mötet 1979 vilket ledde till en överenskommelse mellan Israel och Egypten. I själva verket hade Anwar Sadat och Menachem Begin redan ett avtal klart och godkänt när de anträdde resan till Washington. De behövde bara en högre internationell sanktion, och den lät de Jimmy Carter och USA stå för. Och Carter tackade och tog emot.

Om Carter för drygt två årtionden sedan kunde framstå som en opartisk medlare i

Tre goda vänner – Fidel Castro, Jimmy Carter och Yassir Arafat enligt en amerikansk satirtecknares synsätt.

Mellanöstern-frågan, så har den bilden eftertryckligt ändrats sedan dess. Sedan åtskilliga år tillbaka är Carter en passionerad Israel-fiende och nästan lika passionerad anhängare av PLO och Yassir Arafat. Det är minst av allt en tillfällighet att the Carter Center i Atlanta, redskap och fäste för ex-presidentens verksamhet i dag, kan fungera mycket tack vare generöst arabiskt stöd. Carter brukar jämföra konflikten i Mellanöstern med kampen för medborgerliga rättigheter för negerpopulationen i USA, där Israel tilldelas rollen som

förtryckarstaten och palestinierna rollen som de kämpande, oskyldiga svarta. Yassir Arafat är Carters protegé, Ariel Sharon den stora mörkergestalten.

Under sin presidenttid framstod Carter för många – inte minst för sig själv – som

en nobel förkämpe för mänskliga rättigheter. Numera bagatelliserar Carter regelmässigt kommunistdiktaturens brott mot mänskliga rättigheter och skrev i en debattartikel 1997 att "Det är fel att demonisera Kina". Carter menade, precis som Göran Persson för några år sedan, att stabilitet och en enad nation var väl så viktiga ting som personlig frihet. Carter berömde också den "religiösa friheten" i Kina, samtidigt som kommunistregimen släpade bekännande kristna och andra religiöst olikstänkande till fängelserna.

Joshua Muravchik visade i en artikel i *New Republic* 1994 hur Carter faktiskt redan under sin presidenttid prisade Jugoslaviens Tito som "en man som tror på mänskliga rättigheter" och hävdade, att han själv och Rumäniens Ceausescu hade "samma mål", nämligen ett "rättvist ekonomiskt och politiskt system". Sedan han lämnade presidentposten har Carter fortsatt med att prisa figurer som Syriens Assad, som massmördat delar av sin egen befolkning, och Etiopiens marxistiske slaktare Mengistu. När Carter besökte Nordkorea 1994 fann han Kim Il-sung vara "livaktig, intelligent... och ansvarig för de beslut som fattades i landet" (Kim var absolut diktator!). Stödet till sandinisterna i Nicaragua ledde Carter vidare till en varm vänskap med juntaledaren Daniel Ortega.

Jimmy Carter har i år hunnit med att

vänslas med Fidel Castro på Kuba och fördöma president George W. Bushs tal om "ondskans axelmakter". Vad annat är att vänta av en man med sådana kompisar?
(*National Review, New York*)

Inte bara FBI:s fel

Amerikanska federala polisen, FBI, har fått utstå mycket kritik för sin brist på agerande i samband med förspelet till terrordåden/krigshandlingarna mot Förenta staterna den 11 september. Faktum är emellertid att två månader före katastrofen, i juli 2001, utfärdade FBI:s *field office* i Phoenix, Arizona ett memorandum med rekommendationen att FBI skulle finkamma flygskolor över hela landet för att om möjligt upptäcka misstänkta arabstudenter. FBI har på sina håll fått ordentligt på skallen för att man inte reagerade utifrån Phoenix-memot.

Huvudanledningen till icke-aktiviteten var FBI:s rädsla att framstå som rasistiskt om man skulle skilja ut personer med arabisk börd. Detta utifrån senator Russ Feingolds lagförslag "End Racial Profiling Act of 2001". Feingold ville göra det olagligt för "lagens väktare att i någon grad, förlita sig på ras, etnicitet eller nationellt ursprung när det gäller att uppspåra vilka individer som skall göras föremål för undersökande aktiviteter, eller när det gäller att bestämma omfattning och den substans för den lagupprätthållande verksamheten."

Med andra ord – det var senator Russ Feingold som gjorde det omöjligt för FBI att agera utifrån Phoenix-memot.

(*New York Times/Newsweek*)

Aborter i Nordkorea

Bland annat *New York Times* rapporterar att fängelsemyndigheterna i Nordkorea rutinmässigt tvingar gravida kvinnor att göra abort samt mördar nyfödda barn. "Fler och fler flyktingar från Nordkorea hävdar att framtvungade aborter och barnmord är normen i nordkoreanska fängelser", hette det i *New York Times* den 10 juni. Det är främst människor som flytt till Kina men skickats tillbaka till Nordkorea som drabbas vid återkomsten. En humanitär hjälparbetare uppskattade antalet offer till "flera hundra" enbart under år 2001.

Avhopparen Lee Soon-ok har rapporterat, att hon två gånger sett fängelseläkare som dödat nyfödda genom att trampa dem i nacken; en annan gång blev hon vittne till hur en läkare dödade två nyfödda barn genom att driva kirurgisaxar in i barnens hjärnor.

Nordkorea satsar på kapitalism!

För några år sedan kastade Fidel Castro in handduken och tillät fri företagsamhet i viss minimal omfattning. Det gick till exempel att starta en restaurang. Om den hade högst tolv stolar. Denna och andra liknande "liberaliseringar" har betytt en hel del som lindring i den nöd som skapas av det socialistiska systemet.

Nu följer Nordkorea efter, landet som varit ännu hårdare reglerat än Kuba och där den svält som skapats av det socialistiska systemet krävt hundratusentals människoliv.

Nordkoreanerna har vänt sig till en kinesisk kapitalist, Yang Bing, och uppdragit åt honom att starta en "ekonomisk frizon" i nordvästra Nordkorea, alldeles på gränsen till Kina. Yang Bing ska få möjlighet att bygga upp en "kapitalistisk region utan inblandning av centralregeringen". Regionen, som heter Sinuiju, har ungefär 200 000 invånare och ska få eget rättssystem. Det ska inte heller bli några tullar och inkomstskatten ska enhetligt sättas till 14 procent. Det ska bli fritt fram för alla utläningar att besöka Sinuiju, men mot övriga Nordkorea ska byggas en hög mur och för vanliga nordkoreaner kommer det att krävas särskilt visum för att få besöka den kapitalistiska fristaden.

Den amerikanske talibanen

John Walker Lindh, "den amerikanske talibanen", dömdes i början av oktober till 20 års fängelse. Han greps i uniform tillsammans med en rad andra soldater från al-Qaida i Mazar-i-Sharif i norra Afghanistan i november förra året.

John Walker Lindh har förvandlats från en vanlig amerikansk pojke till en soldat som deltog i strider för den mest hänsynslösa och brutala sekt världen har just nu. För den som vill studera en brottslings sociala bakgrund är Walker Lindh ett intressant studieobjekt.

John Walker Lindh föddes i en förort till Washington. Hans föräldrar kan närmast beskrivas som hippies, även om pappan med tiden studerade till jurist och blev anställd av en advokatfirma och därmed välavlönad. Mamma var hemmafru. Både pappan och mamman kom från en katolsk bakgrund, men de var knappast troende. Mamman var typiskt new age-inriktad, intresserad av gamla indian-religioner och blev sedan för en tid buddhist. Inte buddhist av det slag man kan möta i Thailand,

utan "hippie-buddhist" av det slag som bara finns i Kalifornien (dit familjen flyttade när John var 10 år). Den speciella hippie-buddhismen har inte mycket med vanlig buddhism att göra. Desto mer med new age-flum och drogexperimenterande.

Familjen Walker Lindh kännetecknades av liberalism, både politiskt och när det gällde barnuppfostran. Det mesta var tillåtet. Mamman plockade med unge John på en spelfilm om den svarte amerikanske extremisten Malcolm X redan när han var tolv år. Malcolm X var svårt kriminellt belastad och blev i fängelset omvänd till islam. Han engagerade sig kraftfullt mot Martin Luther Kings icke-våldsrörelse för negrernas rättigheter, eftersom Malcolm X ansåg att det behövdes våld för att uppnå de mål han satt upp. Själv blev han mördad som ett led i de interna konflikterna i den muslimska församling i New York han tillhörde. Unge John – 12 år – blev enligt uppgift mycket fascinerad av filmen.

Som tonåring hade John svårt att anpassa sig och han gick knappast mer än ett halvår i någon skola. Under två år hade han en privatlärare i hemmet, men kunde så småningom ta sig samman för att gå på en vanlig high school.

I det välmående samhälle där John växte upp, Anselmo i Marin County, strax norr om San Francisco var det ingen som särskilt noterade när John under namnet Suleyman al-Lindh började röra sig på stan i typiskt pakistanska kläder. Det var fullt normalt att pröva sig fram till allt som kunde tänkas passa en ung man. Toleransen för det avvikande var total. Det gällde också föräldrarna som snarast blev entusiastiska över att sonen hittat en tro, även om tron inte var deras. Mamma skjutsade honom till moskén för fredagsbönen och pappan backade upp hans resa till Mellersta Östern för studier, trots att John bara var 17 år. Men det gick lika illa med studierna i Jemen som i USA. John råkade i konflikt med skolan och klagade bland annat på att det fanns flickor med på undervisningen och att skolkamraterna ägnade sig åt alltför världsiga saker. Han lämnade skolan och sökte sig till moskéerna.

När John som 18-åring tillfälligt återvände till USA flyttade pappan hemifrån för att han "äntligen" insett att han var homosexuell (han hade tre barn med Johns mamma). John hittade snart mera extrema muslimska sekter att ty sig till och när han återvände till Jemen blev tiden där inte lång – snart var han i Afghanistan.

Kalla krigets hjältar:

Friedmans teorier räddade väst

av Tommy Hansson

90 år gammal när detta skrivs tillhör Milton Friedman alltjämt den västerländska demokratins mest alerta och insiktsfulla förkämpar. Det visade han med eftertryck i samband med Nobel-festligheterna i december i fjol, då han milt men i sak skarpt avfärdade den svenska TV-reporter som mer eller mindre försökte göra honom medansvarig till kuppen i Chile 1973.

Milton Friedman må vara världens mest briljante nationalekonom med en lysande förmåga att på ett pedagogiskt sätt föra ut sina insikter till människorna i samhället. I Sverige förblir han dock evinnerligen, tycks det, mest känd för att han under fem dagar efter militärkuppen i Chile 1973 gav regeringen Pinochet ekonomiska råd. Detta skedde genom att han gav några offentliga föreläsningar i privata banker, vid vilka bland andra gäster företrädare för militärjuntan var närvarande. De ekonomiska lösningar Friedman anbefalldes visade sig vara ytterligt konstruktiva, eftersom militärjuntan inom ett par år lyckades förvandla en katastrofal ekonomisk situation med tusenprocentig inflation till ett latinamerikanskt framgångsexempel och en förebild för andra utvecklande länder.

Men vad bryr sig tokvänstern om sådant? För denna är snedvriden demagogi betydligt viktigare än att folket i ett hårt drabbat land får drägligare förhållanden.

Penningflödet

Milton Friedman föddes 1912 i Brooklyn, New York av föräldrar härstammande från Rutenien. 1932 gick han ut Rutgers-universitet och 1933 tog han ekonomie magistersgrad vid University of Chicago. Hans tidigaste inspirationskälla var en lärare som hette Arthur Burns, som senare skulle bli rådgivare åt president Dwight D. Eisenhower och chef för den amerikanska riksbanken, Federal Reserve Board. Efter universitetsstudierna fick han först anställning som ekonomiforskare vid the Natio-

Milton Friedman bidrog med sina ekonomiska teorier starkt till att västsidan, med USA i spetsen, kunde vinna det kalla kriget över Sovjet/östsidan. (Teckning: Benny H.V. Andersson)

nal Bureau of Economic Research i New York och senare vid the U.S. Treasury Tax Research Division. Sin doktorsgrad i ekonomi tog han vid Columbia University 1946.

Under 1930-talet arbetade Friedman rent konkret med ekonomisk statistik över hushållens inkomster och utgifter samt kom under 1930- och 1940-talen att (enligt *Nationalencyklopedins* terminologi) utveckla ”icke-parametriska metoder inom matematisk statistik samt metoder för sekventiella stickprovsundersökningar”. 1946–56 utvecklade Friedman sin teori om hur permanenta och tillfälliga förändringar i inkomster påverkar konsumtionen. Det grundläggande för Friedmans sätt att arbeta var alltså att utgående från empiriska observationer utveckla hållbara ekonomiska teorier. Han hade, återigen enligt *NE*, en förmåga att formulera enkla teorier ”med stor empirisk förklarings-

kraft”. Från mitten av 1950-talet övergick Friedman alltmer till sin banbrytande penningteori och kritik av keynesianismen.

Milton Friedman har beskrivits som världens mest kontroversielle nationalekonom. Och det är inte bara på grund av sin av vänstern våldsamt överdrivna rådgivande verksamhet till förmån för militärjuntan i Chile som han gjort sig hatad – minst lika viktigt är det faktum, att Friedman är kapitalismens troligen mest vältalige förespråkare. Huvudsakligen tack vare Friedmans teoribildning kom anhängarna av den tidigare oerhört inflytelserike nationalekonomen John Maynard Keynes alltmer på defensiven, för att i dag bara vara en tynande spillra av vad de en gång var. Keynes teorier var, i Sverige liksom i västvärlden i stort, förhärskande från 1930-talet och närmare ett halvt sekel framåt. Enligt Keynes skulle samhällets viktigaste ekonomiska uppgift vara att upprätthålla

full sysselsättning, främst genom att staten ökar sina utgifter i syfte att hålla ekonomin igång. Genom att variera statens budgetunderskott eller budgetöverskott, resonerade Keynes, kan staten styra ekonomin i önskvärd riktning.

Under 1970-talet visade det sig dock att de keynesianska teorierna inte höll måttet, ty många länder hamnade i en situation med betydande arbetslöshet i förening med hög inflation – vilket enligt Keynes var en omöjlighet. Följden blev att makthavarna i en rad länder tvingades se sig om efter alternativa ekonomiska rättesnören, och det är här Milton Friedman kommer in i bilden. Huvudorsaken till att Keynes teorier fallerade var de allt högre skatterna. Keynes hade räknat med den så kallade multiplikatoreffekten, vilken medförde att en statlig utgift på ett givet belopp kunde ge mångfaldig effekt. Men multiplikatoreffekten minskar med alltmer ökande skatter, och när marginalskatten passerar 50-procentstrecket är den närmast försumbar.

Milton Friedmans grundläggande tes är att den enskilda människan bör hindras så litet som möjligt av statsmakten. Ju större statsmakten är, menar han, desto mer förtrycks den fria marknaden och förtrycks den enskilda individen. Mycket viktig i Friedmans teoribildning är synen på penningflödet. Enligt den amerikanske ekonomen är den privata ekonomin väsentligen stabil om den inte störs av snabba fluktuationer i penningtillgången eller andra regeringsåtgärder. Friedman förespråkar för sin del ett konstant penningflöde enligt vilket en nations penningmängd förutsätts växa enligt en fixerad procentsats varje år; på det sättet skall alltför kraftig ökning av penningmängden och inflation förhindras.

Kapitalism och frihet

Efter att ha tillbringat större delen av tiden för Andra världskriget hos U.S. Treasury, återvände Friedman till University of Chicago och blev del i en ekonomisk forskarcirkel som omfattade Henry Simons, Frank Knight och Friedmans svåger Aaron Director. Denna samvaro ledde Friedman till att mer och mer intressera sig för ekonomisk regeringspolitik. Under tiden 1948–77 verkade Friedman som professor i Chicago. Kort efter kriget fann Friedman en ny meningsfrände i Friedrich Hayek, en ekonom från den så kallade österrikiska skolan som gjort sensation med sin bok *Road to Serfdom* (Vägen till träldom).

Både Hayek och Friedman fanns med vid bildandet av den inflytelserika gruppen Mont Pélerin Society i Schweiz 1947, och båda skulle i tidernas fullbordandelas svenska Riksbankens ekonomipris till Alfred Nobels minne (som något oegentligt brukar kallas "Nobelpriset i ekonomi"). Friedman var ordförande i Mont Pélerin Society 1970–72.

Milton Friedman kom under 1950-talet att delta i en rad viktiga konferenser som understöddes ekonomiskt främst av Volker Fund och hölls vid Wabash College, Claremont och några andra institutioner. Jämte Friedman och Hayek medverkade här exempelvis David McCord Wright, engelsmannen John Jewkes och italienaren Bruno Leoni. Dessa konferenser, erinrade sig Friedman senare, bidrog starkt till att deltagarna kunde lära sig mer om varandras teorier och finslipa sina egna. En direkt följd av dessa möten blev att Friedman 1962 kunde ge ut sin banbrytande bok *Capitalism and Freedom*, inom vars ramar författaren offentliggjorde sina idéer om de uppgifter en regering lämpligen bör åta sig i ett samhälle. Boken fungerade samtidigt som en murbräcka för den vid denna tid ännu tämligen undanträngda konservativa idérörelsen i Förenta staterna. Boken kom ut i svensk översättning 1972 med titeln *Kapitalism och frihet*.

I bokens två första kapitel artikulerade Friedman på ett pedagogiskt skickligt sätt 1800-talsliberalismens grundläggande filosofi. Frihet, hävdade Friedman, var det slutgiltiga samhälleliga idealet. En viss regeringsmakt var visserligen nödvändig, men den måste begränsas och decentraliseras. Statlig interventionism var fördärligt och farligt. Ekonomisk frihet – det vill säga kapitalism – var en oundviklig förutsättning för politisk frihet, menade Friedman. Dessa tankar var i början på 1960-talet ingalunda nya för den konservativa rörelsen, eftersom exempelvis både Hayek och Simons hade varit inne på samma temata tidigare. Det var emellertid Friedmans stora förtjänst att han på ett enkelt och lättfattligt sätt lade fram dessa tankegångar inför en större publik och samtidigt svarade för ett frontalangrepp på 1900-talsvänstern och en rad av dess heliga kor, från jordbrukssubventioner till socialförsäkringar, från minimilöner till förnyelse i stads kärnorna.

Bland annat angrep Friedman den efterhängsna idén om att posthanteringen måste vara statlig: "Om postutlämningen

är ett tekniskt monopol kommer ingen att framgångsrikt kunna konkurrera med staten. Om den inte är det, finns det ingen anledning till att staten skulle vara inblandad i den. Det enda sättet att få reda på hur det förhåller sig är att lämna fältet fritt för andra människor att inträda [i konkurrensen]".

Friedman och Reagan

1964 var en viktig milstolpe för den amerikanska konservativa rörelsen, för vilken just frihet i de flesta former är grundläggande, då den konservative Arizona-senatorn Barry Goldwater utsågs till republikansk presidentkandidat. Goldwater förlorade visserligen stort till demokraten Lyndon B. Johnson, men Goldwaters kampanj innebar ändå ett genombrott för den demokratiska högerörelsen där Milton Friedman nu intog en central position. 1966 fick Friedman och de libertarianska (nyliberala)/konservativa idéer han förfäktade en unik möjlighet att nå ut till en större publik genom att han stöddes som krönikör i tidskriften *Newsweek*.

Det stod i det läget helt klart för en upplyst opinion att det var Milton Friedman som var den främste banerföraren för den nationalekonomi som hade framtiden för sig. Men något allmänt genombrott för hans frihetliga idéer var det ännu inte tal om, i alla fall inte fullt ut. En lång rad av amerikanska administrationer fortsatte i stort sett att bekänna sig till gamle Keynes tankar – de under Eisenhower, Kennedy, Johnson, Nixon, Ford och Carter. Under tiden reste, som nämnts ovan, Milton Friedman runt om i världen och gav föreläsningar i länder som Chile, Kina, Sovjetunionen och Jugoslavien. Mest framgång hade han som sagt i Chile, som efter en ekonomisk katastrof under Salvador Allendes alltmer revolutionära regim under general Pinochet efter hand utvecklades till att bli Latinamerikas mest välmående land, och som i slutet på 1980-talet – helt enligt Milton Friedmans förutsägelser – också blev en fullskalig demokrati sedan Pinochet lämnat regeringsmakten.

Först med Ronald Reagans båda administrationer skulle Friedmans och hans meningsfränders ekonomiska teorier få genomslag i USA, och det var precis genom dessa teorier som grund den amerikanska ekonomin kunde nå den framgångsrika utveckling som gjorde det möjligt för den fria världen att segra i det kalla kriget: den starka ekonomin gjorde det möjligt för

Reagan-administrationen, under överinseende av bland andra försvarsminister Caspar Weinberger, att bygga upp krigsmakten så effektivt att Sovjetunionens ekonomi brakade ihop totalt under de få fänga försöken att svara upp mot den amerikanska upprustningen. En ekonomi som hållit fast vid de nattståndna keynesianska tankarna hade helt enkelt inte klarat av den uppgift som Reagan-administrationerna gick i land med.

Med en viss förenkling kan det alltså hävdas att det var Milton Friedmans teorier som vann det kalla kriget!

Mot protektionism

Avgörande för de friedmanska tankarnas genomslag i det amerikanska samhället blev TV-serien *Free to Choose*, som Milton Friedman utformade tillsammans med sin hustru Rose Friedman. TV-serien omstöptes också i bokform vilken 1980 översattes till svenska med titeln *Frihet att välja* med ett förord av professor Ingemar Ståhl.

”En röst som man nästan aldrig hör är konsumentens”, heter det i den svenska översättningen (sidorna 53-54). ”Åtskilliga grupper som påstår sig vilja tillvarata konsumenternas intressen har framträtt på senare tid. Men man får leta förgäves i tidningarna eller i protokollen från kongressens hearings om man söker uppgifter om att de skulle ha startat en koncentrerad attack mot tullar eller andra importrestriktioner, och detta trots att konsumenterna är de främsta offren för sådana åtgärder... En annan vanföreställning som sällan dementeras är att export är av godo medan import är av ondo. Sanningen är en annan. Vi kan inte äta, klä oss i eller på annat sätt konsumera de varor vi exporterar. Vi äter bananer från Centralamerika, bär italienska skor, kör tyska bilar och ser TV-programmen i japanska mottagare. Exporten är det pris vi måste betala för importen.”

Friedmans kompromisslösa kritik av skyddstullar och allmän protektionism slår hårt mot nationalistiska populisterna i USA av typ Patrick Buchanan; mycket tack vare Friedmans övertygande argument har protektionismen som slagträ i debatten nästan helt förlorat sin lockelse, låt vara att George W. Bush i ett svagt ögonblick införde skyddstullar på importerat stål.

Milton Friedman fick alltså Riksbankens ekonomipris till Alfred Nobels minne året 1976. Just vid denna tid var

extremvänsterns inflytande som störst, och när Friedman kom till Stockholm för att hämta sitt pris i december 1976 reste sig en ung man i frack vid ett tillfälle ur publiken och skanderade ”Friedman, go home”, innan han fördes ut av vakterna. Orsaken var förstås Chile-historien. Också när Friedman 1977 kom till Stockholm för att, inbjuden av Sveriges Industriförbund, hålla en föreläsning förekom smärre demonstrationer, inte minst i anslutning till Chiles ambassad, som vid denna tid var belägen alldeles i närheten av Industriförbundet på Östermalm.

–Jag är glad över att vädret är bättre och dimensionen en annan än vid mitt förra besök, sade Friedman då han åntrade talarstolen i en av Industriförbundets föreläsningssalar. (Två medlemmar i *Contras* redaktion, C.G. Holm och artikelförfattaren, hade nöjet att åhöra Friedmans föreläsning). Gång på gång inskräpte Friedman att trenden mot statlig byråkrati måste brytas, icke minst i USA som ju vanligen anses utgöra kapitalismens högborg. Då Friedman höll sitt föredrag var Jimmy Carter president, och denne har aldrig hyllat eller förstätt Friedmans idéer. Friedman kritiserade det faktum att det i USA krävdes statliga tillstånd inom en mängd områden innan någon tilläts starta verksamhet.

Drogliberalism

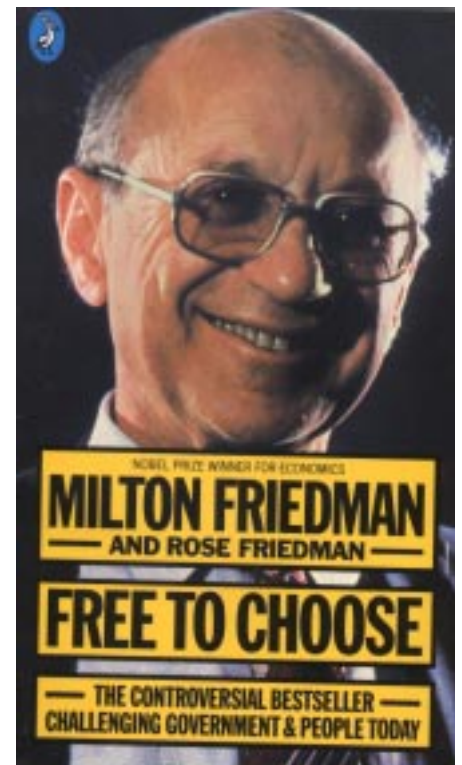
Milton Friedman har under hela sin lysande bana provocerat den etablerade klokskapen, men han har alltid haft en solid grund, framsprungen ur egen forskning, att stå på när han gjort det. Flera av hans mest uppmärksammade teser har lagts fram i form av artiklar i fackpressen. Sin nobelföreläsning, ”Inflation and Unemployment” (Inflation och arbetslöshet), trycktes i *Journal of Political Economy* 1977. Här tillbakavisade Friedman keynesianska teorier i sin analys av den så kallade stagflationen, det vill säga stagnerad efterfrågan kombinerad med hög arbetslöshet och inflation.

Frihet är Milton Friedmans positiva nyckelord framför andra. Frågan är dock om han inte går till överdrift härvidlag i sitt pläderande för drogliberalism. I en intervju hade han bland annat följande att säga i denna kontroversiella fråga: ”Jag ser Amerika med halva antalet fängelser, halva antalet intagna [jämfört med i dag], också tusen färre mord per år, stadskärnor där det finns en chans för fattiga människor att leva utan att behöva frukta för sina liv,

medborgare, nu missbrukare, som skulle vara respektabla eftersom de inte behöver överväga att bli brottslingar för att komma över sina droger som de dessutom kan få utan att behöva oroa sig för kvaliteten. Ni vet, samma sak hände under förbudstiden gällande alkohol som händer nu...”

Kanske det. Men dessutom skulle Amerika och världen, om drogliberalismen tillämpades i ett större perspektiv, få se en lavinartad ökning av drogmissbrukare bland ”vanligt folk”, människor som inte skulle använda alkohol – som i tusentals år varit en integrerad del i folkens kulturer över hela jordklotet – utan gravt personlighetsförändrande droger. Vi skulle få se många fler totalt oföretsägbara, ibland farliga, och ”utspejade” människor som visserligen inte skulle behöva begå brott för att komma över sina droger men som ändå inte skulle kunna fungera som normala individer och som skulle vara totala slavar under lasten i långt högre grad än alkoholisterna. Många fler familjer skulle brytas upp än vad som sker i dag, helt enkelt därför att en inbiten narkotikabrukare är en patologisk egoist.

Milton Friedmans liberala syn på narkotiska droger kan alltså ifrågasättas. Men även stora genier måste ju få ta miste någon gång. ✍

USAs säkerhetsorgan och bin Ladin-terrorn

av Allan C. Brownfeld

Republikanen Porter J. Goss från Florida, medordförande i den gemensamma kongresspanel som undersöker hur de amerikanska underrättelseorganen skött sig, frågar och svarar efter att ha gått igenom sex års hemligstämplad CIA-information om Usama bin Ladin: "Borde vi ha vetat? Ja, det skulle vi. Kunde vi ha vetat? Ja, det tror jag vi kunde ha gjort."

Coleen Rowley, chefsjurist för FBI i Minneapolis, hävdade i ett numera vida känt brev till FBI-chefen Robert S. Mueller att FBI skulle ha kunnat stoppa flygplanskaparna den 11 september om man mer aggressivt hade jagat Zacarias Moussaoui, en algerier med franskt medborgarskap som hade studerat vid en flygskola i Minnesota och sagt åt instruktörerna att han inte ville lära sig varken lyfta eller landa.

Rädslans klimat

Moussaoui står nu inför livstids fängelse för sin roll i samband med händelserna den 11 september. Rowley anklagade en FBI-agent i chefsställning vid FBI-högkvarteret för att "konsekvent, nästan medvetet, ha motarbetat FBIs ansträngningar i Minnesota". Senare, i ett vittnesmål inför kongressen, beskrev Rowley "ett rädslans klimat inom FBI som förhindrar aggressiva utredningar".

Den framstående republikanen i senatens underrättelseutskott, senator Richard Shelby från Alabama, förklarade: "FBI var antingen försänt i sömn eller oduglig eller både och." Han sade att organisationen varken hade agerat utifrån underrättelseinformation den hade erhållit eller informerat Vita huset, CIA eller andra organ som tillhör den federala regeringen.

I Washington finns inga meningsskiljaktigheter angående de misslyckanden som ledde fram till den 11 september. Den fråga som debatteras är hur man skall bära sig åt för att korrigera gångna misstag och förbereda sig för framtida hot. I juni redogjorde president George W. Bush för den mest ambitiösa omorganisationen av regeringens struktur för nationell säkerhet

som genomförts på 50 år och uppmanade kongressen att skapa ett departement för inrikes säkerhet [homeland security] i syfte att samordna underrättelseverksamhet avseende terrorism.

Det nya departementet kommer att absorbera verkställighetsgrenen, inklusive hela Coast Guard, Secret Service, Federal Emergency Management Agency, Immigration and Naturalization Service, likaväl som det nya organet som har ansvar för flygplatssäkerhet, Transportation Security Administration. Medan kongressen debatterar denna plan är det ett faktum, att den betyder föga när det gäller att reda ut de misslyckanden som har plågat FBI och CIA vilka enligt planen skall bestå som oavhängiga organ.

Motstånd mot förändring

Justitieminister John Ashcroft och FBI-chefen Mueller har föreslagit en förändring i riktlinjerna, utökande FBIs möjligheter att inhämta information i USA. Det är möjligt att en förändring skulle behövas, men FBIs misslyckanden hade inte något med operativa riktlinjer att göra. De

Brev från

Washington

involverade en oförmåga att förstå och agera utifrån befintlig information. FBIs tekniska utrustning är primitiv. Ronald Kessler, författare till boken *The Bureau*, rapporterar att förre FBI-chefen Louis Freeh var teknofob och vägrade att använda e-post; än mindre var han intresserad av att göra den tillgänglig för sina agenter.

David Cole, professor vid Georgetown Law Center, noterar: "När John Ashcroft tillkännagav... att han befriat FBI-agenter från restriktioner när det gällde utredningar om terrorism, hoppades han kunna befria amerikaner som förskräckts av FBI-missar från tiden före 11 september från deras oro. Men de missgrepp som hindrade FBI från att plocka upp ledtrådar om framtida våldshandlingar berodde på bristande fö-

reställningsförmåga, inte frånvaro av laglig auktoritet. Organisationen behöver fokusera på terroristbrottslighet, inte ägna sig åt slösaktig och odemokratisk övervakning av legitim politisk och religiös verksamhet."

FBI har traditionellt motsatt sig studier av dess tillkortakommanden, och kongressutskott som haft ansvaret för översyn har inte gjort mycket för att kontrollera organisationen. Michael Bromwich, generalinspektör i justitiedepartementet från 1994 till 1999, rapporterar: "Jag uppdrogs att utreda byråns hanterande av [den spionrelaterade] Aldrich Ames-affären. FBI inte bara motsatte sig denna granskning; några FBI-tjänstemän informerade medlemmar i kongressstaben om att jag var ointresserad av att genomföra den och föredrog att låta organisationen utföra sin egen internrevision. FBI valde till slut att samarbeta med mitt kontor, men först efter desperata ansträngningar att undgå granskning. De individer som assisterade vid undersökningen nekade till att ha sina namn med på rapporten, vilket ansågs kunde leda till ett slut på karriären. När rapporten om Ames-fallet kom ut, blev den antingen avfärdad eller ignorerad av toptjänstemän vid FBI. En befattningshavare sade att rapporten inte innehöll något nytt – en kommentar som väckte tvivel på att någon av byråns ledare över huvud taget hade läst den."

Att inskränka sig till att ordna om däcksstolarna på FBI lär knappast vara tillräckligt för att ge organisationen en annan färdriktning. Michael Bromwich argumenterar: "Om man skall få en förändring av byråns kultur till stånd måste man uppnå en attitydförändring i hela FBIs ledarskap som tränger igenom hela organisationen. Att skapa nya organisationsmoduler, byta ut personal och utöka FBI kommer inte att göra allmänheten säkrare förrän denna förändring har gjorts."

Ett bekymmer är FBIs oförmåga att komma till rätta med det nya hot som landet står inför, särskilt arabiskspråkiga terrorister – både i Mellanöstern och inom Förenta staterna.

Oavlyssnade underrättelser

FBIs brist på arabiska översättare har lett till att tusentals bandtimmar ny

underrättelseinformation från hemliga agenter ute på fältet bara ligger och samlar damm. Det rapporteras att sedan den 11 september har FBI-medarbetare spelat in hundratals samtal med misstänkta muslimska extremister på mångahanda platser över hela USA som en del i arbetet att lokalisera terrorceller och deras planer. Men många av dessa inspelningar är ännu inte översatta.

En FBI-översättare som intervjuats av *The New York Post* omtalar att han arbetar sig igenom ett eftersläpande arbete om ända upp till 280 timmar inspelade arabiska samtal som dateras tillbaka till oktober 2001. ”Vi har inspelningar åstadkomna genom inspelningsapparatur fastsatt på kroppen som kräver översättning och utskrivning”, sade FBI-översättaren. ”Ljudupptagningen är ibland av låg kvalitet, och man hör åtskilliga dialekter. Lyckligtvis har jag inte stött på något eldfängt ännu.”

En rapport från General Accounting Office (GAO) i januari 2002 avslöjande tusentals bandtimmar och volymer av uppsnappade dokument insamlade före den 11 september 2001 som inte översatts på grund av FBIs knappa tillgång på översättare.

GAOs chef för internationella relationer och handel, Joseph Christoff, framhåller att händelserna den 11 september har ökat medvetenheten om språkbrukets betydelse för den nationella säkerheten. ”Folk har talat i årtal om hur odugligt USA varit när det gäller språkbruket”, säger han. Före 11 september föreföll inte FBIs brist på översättare att vara något överhängande problem. 2000 rankades lingvister på 45:e plats av 120 i fråga om önskemål FBI hade om budgetökningar. Följande två år rangordnades liknande förfrågningar på 32:a och 42:a plats på FBIs önskelista vad gäller penningtillskott. Efter 11 september rangordnades begäran om mer pengar för anställande av människor som talar farsi, pashtu och arabiska på tredje plats av FBI på en lista som omfattade 42 budgetäskanden.

Arabiska? Vilken arabiska?

Det förblir oklart om FBI ännu i denna dag ser sig om efter arabiskskunniga anställda på ett adekvat sätt. Geoff D. Porter, professor i Mellersta östern-studier vid New York University, menar: ”Mindre än en vecka efter attackerna på World Trade Center och Pentagon svarade jag på FBIs värnningsskampanj om arabiska översät-

tare. Jag vet ett halvt dussin andra med examina från Mellersta östern-studier som ansökte – filosofie doktorer som är duktiga i en eller flera arabiska dialekter, likaväl som i arabiska av modern standard. Det slutade med att ingen av oss – vi var bestörta över vad som för oss framstod som allvarliga brister i FBIs förståelse för vad duglighet i arabiska innebär – fullföljde våra ansökningar.”

Porter blev inte kallad till det fyra och en halv timme långa översättarprovet förrän i januari. I februari genomgick han en fyra timmar lång anställningsintervju och lögn-detektortest. FBI inledde därpå en sex till åtta månader lång bakgrundskontroll. Han skulle tidigast kunna börja översätta mer än ett år efter ansökan.

”Långsamheten var inte det värsta med processen. Det fanns något som var mer bekymmersamt: FBIs arabiska översättningsprov omfattar inte alla de språkkunskaper som krävs för underrättelseinhämtning fokuserad på arabisktalande. Språktestet... handlade uteslutande om arabiska enligt modern standard, den arabiska som förekommer mest på amerikanska universitet. Det är den form som används för officiella tal och av nyhetsmedia i arabiska länder – men nästan aldrig i konversation. Den skiljer sig påtagligt från de talade varianterna i fråga om vokabulär, syntax och idiom – tillräckligt mycket för att en icke-arab som lärt sig modern standard-arabiska inte skulle förstå arabisktalande som pratar med varandra.”

Utöver detta påpekar Porter: ”De regionala dialekterna skiljer sig också sinsemellan – de varierar påtagligt från en ände av den arabisktalande världen till en annan. Dialekterna är, för en del arabisktalande, ömsesidigt oförståeliga... Dessa variationer av arabiska är språket på marknaden, gatan och i hemmet för världens 200 miljoner arabisktalande människor. Men ingen talspråklig arabiska, på någon dialekt, stod att finna i FBIs översättnings-test, som inkluderade en sektion för lyssnande-förståelse. Under efterhandsintervjun försökte jag fästa uppmärksamheten på provets misslyckande att mäta färdigheterna i den arabiska som talas till vardags, men intervjuaren gick bryskt vidare till nästa fråga. Inte heller gavs möjlighet för mig att ange namn på de båda arabiska dialekter jag behärskar. Intervjun är skriftligt formulerad; det finns inte utrymme för meningsutbyte. Alla övriga sökande med bakgrund från Mellersta

östern-studier jag talade med sade att de hade noterat provets brister, men de kunde inte hitta något sätt att kommentera detta.”

Också CIA

Icke blott FBI tycks illa förberett för kriget mot mellanösterterrorismen. CIA befinner sig i ett liknande predikament.

Efter Sovjetunionens upplösning har CIA blivit byråkratiskt och obenäget att ta risker. Det har reducerat sitt beroende av utländska humanunderrättelser och reducerat antalet tjänstemän utomlands – medlemmar av hemliga tjänsteslag, sorterande under Directorate of Operations (D.O.), som har till uppgift att rekrytera spioner. I stället har CIA förlitat sig på information man kan få via förbindelser – rapporter från vänskapligt sinnade underrättelseenheter och polisiära enheter världen över.

I Mellanöstern skulle en CIA-medarbetare vara tvungen att tala det lokala språket, kunna smälta in i miljön och inte förefalla ha något med amerikanska ambassaden att göra. Det är möjligt att det inte finns några sådana medarbetare verk-samma i islamiska fundamentalistcirklar.

Reuel Marc Gerech, tidigare verksam i CIAs Främre orienten-avdelning, har citerat en CIA-man som sagt: ”De flesta nyanställda bor i Washingtons förstäder i Virginia. Vi sysslar inte med sådant.” En annan befattningshavare talade om för Gerech: ”Operationer som inbegriper di-arré som livsstil kommer inte på fråga.”

Frederick P. Hitz, som arbetade inom CIA i 20 år och var dess generalinspektör 1990–98, hävdar:

”Vår största bristvara för tillfället tycks vara underrättelseanställda som talar språket och förstår kulturen i Mellanöstern och Centralasien... Vi måste sätta igång ett akutprogram i syfte att rekrytera och träna tjänstemän i exotiska och svåra språk – inte bara arabiska och dess dialekter, utan också farsi, pashtu och andra. Hur svårt det än må vara att rekrytera en informatör i en terroristcell bestående av individer som är villiga att offra sina liv i självmordsuppdrag, så är det helt omöjligt om man inte talar eller läser språket och förstår deras kultur.”

Terrorceller

James J. Pravitt, CIAs biträdande operationschef, är bestämd på att den amerikanska regeringen ”var oförmögen att antingen förhindra eller exakt förutsäga den förödande tragedi som attackerna den 11

september innebar”. Han fortsätter: ”Terrorcellerna vi står inför är små och... all denna personal var noggrant kontrollerad... Det enda som kunde ha fått oss att förhindra slakten skulle ha varit om en av flygplanskaparna hade överlämnat sig till oss.”

Andra väljer att inte instämma i en sådan pessimistisk uppfattning. Robert Baer, CIA-tjänsteman i Mellanöstern och Asien i mer än två årtionden, uttrycker sig så här: ”Det är möjligt att penetrera dessa grupper. Jag rekryterade och drev en agent i Beirut som var medlem i Hizbollah. De har inte samma grad av övertygelse. Några är opportunister och möjliga att rekrytera

med hjälp av pengar, de kanske också vill skydda sin familj eller också är de arga. Eller de kanske har ideologiska skäl... Det gäller att nå de människor som har sina tvivel. Jag anser inte att vi skall se på terrorister som en monolitisk grupp eller som hjärntvättade. Alla delar inte uppfattningen att det är rätt att döda amerikaner eller utlänningar.”

En annan pensionerad CIA-anställd tillägger: ”Jag har sett utländska under rättelseorgan rekrytera fundamentalister med hjälp av ”honungsfällor”, man har filmat dem tillsammans med kvinnor. Det är förbluffande vad man kan åstadkomma, också med ideologiskt medvetna källor.

Man kan gillra fällor, eller erbjuda dem pengar för att utföra någon harmlös studie. När de väl kommit igång att signera kvitton säger man: ’Jag arbetar egentligen för CIA. Om du inte samarbetar säger vi att du är en CIA-agent.’ De flesta kommer nog inte att samarbeta, men några nappar på kroken.”

President Bushs nya organisation för inrikes säkerhet och FBI-chefen Muellers nya riktlinjer räcker kanske inte till för att korrigera Amerikas bristfälliga under rättelseorganisationer – det står nu klart att en dramatisk förändring är nödvändig. Den insikten är det viktigaste steget på väg mot en verklig omvandling. ✍

Årets bok- och biblioteksmässa i Göteborg kom på ett nästan hysteriskt sätt att präglas av den bisarre konspirationsteoretikern Noam Chomskys framträdande inför ett halvbesatt Scandinavium. *Contras* ut-sände, Tommy Hansson, fann dock en hel del annat av intresse. Mest intressant enligt hans uppfattning var de inlag som handlade om situationen i Vitryssland. Om den kommunistiska diktaturen i Europas hårdaste förtryckarstat talade på mässan den svenske författaren Kjell Albin Abrahamson och den ryska journalisten Svetlana Kurs.

”KLOCKAN ÄR FEM I TOLV I VITRYSSLAND”

★ Kjell Albin Abrahamson inledde sin presentation av situationen i Vitryssland klockan 11.55 på bokmässans första dag. Ett mycket passande klockslag, ansåg han:

–Klockan är verkligen ”fem i tolv” när det gäller press- och yttrandefriheten i Vitryssland. Paragraf 367 i strafflagen förbjuder kritik av landets president, Aljaksandr Lukasjenka, och den används också flitigt. Som ett exempel kan jag nämna, att journalisten Nikola Markjevitj skulle ha varit med oss här men nu i stället

sitter i straffläger.

Personkulten av Lukasjenka tycks vara hämtad från en annan tid än dagens. När presidenten fyllde 58 (!) år härförleden, stämde en vämjelig hyllningskör upp i media, och till och med diktatorns oansenliga hemby – den gudsförgätna hålan Alexandria – prisades i svulstiga ordalag. Abrahamson läste upp ett illustrativt avsnitturen hyllningsartikel, där det anspelades på lilla Alexandrias kejsrerliga namn

Kjell Albin Abrahamson talade bland annat om personkulten i Vitryssland.

(Dacke, fortsättning från sidan 10)

att gå i en öde skog som i en kyrka.” Fullt stöd för detta synsätt hade allmogen av de katolska prästerna i Småland, som i några fall ingick i Nils Dackes närmaste krets rådgivare. Följaktligen var det flera präster som togs ihjäl av Gustaf Vasas hejdukar när dessa i sinom tid slog ner Dacke-upproret på brutalast möjliga sätt och satte stopp för det farliga, konservativa tänkande som Nils Dacke representerade.

Själv skrev Dacke så i en kravlista vid stilleståndsförhandlingarna i Bergkvara i juli 1542: ”En återgång till gammal lag och sedvänja rörande mässan, årlig skatt och andra pålagor.” Mässan. Det var alltså det som nämndes först bland Dackes krav

och det var en återgång till katolicismen som var viktigast för bondehövitsmannen Nils Dacke och hans anhängare för drygt 450 år sedan. ”Något som svenska historiker har mycket svårt att förstå”, skriver Hans Hellström syrligt men av allt att döma korrekt: ”istället anges skattehöjningar som det huvudsakliga skälet till Dackefejden” (sidan 74).

Tommy Hansson

*Den traditionella uppfattningen om folkets protest mot höga skatter och överdrivna regleringar framförs i Tommy Hanssons artikel om Nils Dacke i *Contra* nummer 4 1989.*

och byn förklarades vara ”lika kejsrerlig som presidenten själv”; Alexandria framställdes som en helt vidunderlig plats.

–Och det är så en diktator med kejsarvansinne vill att en artikel skall se ut, konstaterade Kjell Albin Abrahamson.

Om man undantar den notoriskt rövslickande del av pressen som publicerar sliskiga hyllningsartiklar till ”den store ledaren”, finns det dock kritiska röster som det inte är så lätt att tysta. Det gör att

Läs mer om Vitryssland och Noam Chomsky på sidorna 22–23!

presidentens förhållande till massmedia är spänt. Också internationella organisationer med fallenhet för att arbeta självständigt omfattas av Lukasjenkas diktatorsfasoner – OSSE tvingas numera sköta sina vitryska affärer från Wien. Inte ens Ryssland, som presidenten hittills glorifierat, faller längre Lukasjenka och hans gäng i smaken:

–Sprickan mellan Vitryssland och Ryssland växer ständigt, och Vladimir Putin är inte alls intresserad av att införliva Vitryssland med Ryssland [en utveckling som Lukasjenka åtminstone tidigare har strävat efter]. Den vitryska ekonomin är bara 3 procent av den ryska, och länderna har ej gemensam valuta. Redan Michail Gorbatsjov sa om Vitryssland att ”det går inte att leva på det här sättet”. Men Lukasjenka fortsätter precis som förut och ger orealistiska löften om produktionen i landet. Han har ”bestämt” att produktionskostnaderna skall halveras och att privatisering skall ske ”lugnt och långsamt” för att man inte skall upprepa Rysslands misstag.

Men om det är något som historien lärt oss så är det att produktion och ekonomi i ett samhälle inte låter sig detaljstyras enligt planekonomiska schemata. Om hög grad av planering hade varit liktydigt med ekonomisk succé skulle ju det kalla kriget ha slutat på ett helt annat sätt än vad som blev fallet.

–Den vitryska ekonomin är verkligen

Fattigpensionären Sjusjkevitj.

katastrofal, inskräpte Kjell Albin Abrahamson och drog exemplet med den förra presidenten Stanislav Sjusjkevitj, som får en månatlig pension motsvarande 20 svenska kronor!

–Han har vänt sig till Guinness rekordbok för att komma med där.

Den vitryska diktaturen har emellertid inte kunnat hindra Sjusjkevitj att resa utomlands och berätta om sina erfarenheter. I februari deltog han exempelvis i en stor internationell kongress i Seoul, anordnad av Interreligious and International Federation for World Peace. Att fortsätta upprätthålla internationella kontakter med Vitryssland är viktigt, menade Abrahamson:

–Vi skall besöka vitryssarna, ej isolera

Den vitryska radioreportern Svetlana Kurs flankeras på bilden av tolkar.

”FRAMTIDEN SER LJUS UT!”

★ Den vitryska diktaturen kunde inte hindra den regimkritiska radioreportern Svetlana Kurs från Radio Racyja i Minsk att infinna sig i Göteborg och berätta om situationen i landet.

–Man har inte resurser att kontrollera allt, och jag tror inte heller jag har några efterräkningar att vänta på grund av mitt framträdande här, sade Kurs till *Contra*. Dessutom tar folk inte längre till sig den ofta enfaldiga regeringspropagandan, vilket faktiskt har tvingat propagandisterna att bli något mer balanserade. Så jag tror framtiden, trots allt, ser rätt ljus ut.

Därmed målar Svetlana Kurs upp en något mer hoppfull bild av läget i Vitryssland än vad som framgick av Kjell Albin Abrahamsons anförande. Ett positivt tecken är, att så många som 15 procent av alla vitryssar varit utomlands vilket gjort att de fått värdefulla intryck utifrån. Svetlana Kurs hänvisar till att den store ryske oliktankanden Andrej Sacharov en gång sa, att utlandsresor för sovjetmedborgare kunde leda till en ”tyst revolution”.

En annan källa till information för vitryska medborgare är Internet, som regeringen dock försöker kontrollera genom att se till att det bara finns en leverantör i landet.

Frihetens vindar är alltså inte helt utestängda från Vitryssland, men de har förvisso inte lätt att göra sig gällande. Svetlana Kurs ger ett dråpligt exempel:

–Vitryssland finns i Guinness rekordbok som exempel på det land som stängt flest publikationer på ett år – nio tidningar och två tidskrifter stängdes under 2001. Tidigare har Vitryssland nämnts i sam-

band med Tjornoby-katastrofen och därför att landet har världens största träskområde...

I avsaknad av politiska oppositionspartier, menar Kursk, är det journalisterna som får ta på sig oppositionsrollen. Och det är inte riskfritt. En lagändring gör det möjligt för regimen att skicka oppositionella journalister till straffläger; i själva verket finns det 15 olika paragrafer i strafflagen som möjliggör detta!

–För närvarande sitter två journalister inspärrade. En tredje har dömts men har överklagat domen. Man kan bli åtalad för att man ”vanärat” presidenten eller höga byråkrater, till exempel genom att skriva om den utbredda korrruptionen. En omtyckt regeringsmetod är att döma vissa tidningar till jättelika bötessummor. Regeringen försöker kontrollera allt informationsutbyte. Nu förbereder man en lag som gör det nödvändigt att ha licens för den som vill genomföra en opinionsundersökning.

President Aljaksandr Lukasjenka är beredd att gå långt för att se till att han omges av pålitliga jasägare. Nyligen utsåg han till exempel en rörmokare (!) till akademiordförande. Att han vidare sparkar alltförkritiska journalister och ersätter dem med lojala personer tillhör den vitryska vardagen.

–Det som oroar oss oppositionella i Vitryssland är att vissa av våra sympatisörer i väst säger, att vägen till demokrati går genom Ryssland. Men situationen vad gäller pressfrihet i Ryssland inte är mycket bättre. Oppositionen har dock goda kontakter med människorättsorganisationer i Ryssland.

CHOMSKY LEGITIMERAR TÖNTVÄNSTERN

☆☆☆ Det stora dragplåstret vid årets bokmässan i Göteborg var den amerikanske lingvistprofessorn Noam Chomskys framträdande sista mässdagen. Intresset uppgavs vara så enormt stort att arrangörerna bokade inomhusarenan Scandinavium för ändamålet. När seminariet med Chomsky väl hölls var arenan dock bara halvbesatt.

Kring Noam Chomsky, ärrad kritiker av USAs engagemang i Indokina, har det uppstått en kvasireligiös osund kult bland intellektuella och pseudointellektuella vänsteranhängare i Europa och, tycks det, särskilt i Sverige. I hemlandet USA är det däremot nästan ingen seriös intellektuell som tar Chomsky och hans bisarra konspirationsteorier på allvar.

Det som hållit uppe Noam Chomsky under årens lopp är hans besinningslösa hat – givetvis framlagt på ett verserat sätt – gentemot det demokratiskt-kapitalistiska USA, som han ser som ondskans stamort på jorden och dess enda ”skurkstat”. Lierat med USA i den ondskefulla uppgiften att utarma och terrorisera världen är Israel. Terrorråden den 11 september 2001 ser han som exempel på att det ”var första gången västvärlden utsattes för samma sak man utsatt andra för under århundraden”. USAs uppslutning på den fria världens sida i tre världskrig, Marshallhjälpen, försvaret för det angripna Sydkorea, miljarder och åter miljarder i internationellt bistånd till fattiga i världen – inte något av detta vinner Chomskys gillande.

För Noam Chomsky finns bara två val när det gäller synen på USAs utrikespolitik: antingen stöder man kritiskt Chomskys uppfattning, eller också förlitar man sig lika kritiskt på Bush-administrationen. Något tredje gives icke.

”Välj själv!” uppmanades läsaren således av Chomsky i en intervju i *Dagens Nyheter* den 24/9. ”Du kan antingen bilda dig en egen uppfattning av USA:s utrikespolitik genom att se till fakta och ta USA:s agerande i världen för vad det verkligen är – eller så kan du blint lita på att presidenten ska leda oss in på den rätta vägen och utplåna all ondska i världen. Det är ditt eget val. Jag försöker inte övertyga någon...” Noam Chomsky försöker inte övertyga en själ om att han rätt. Ändå skriver han böcker och reser världen kring och predikar om USAs ondska. Försök förstå

logiken i det, den som kan!

Ett led i försöken att gudomligförklara Chomsky kom nyligen genom David Barsamians intervjubok *Propagandans makt*, något som Chomsky genom en 40-årig verksamhet som propagandist förvisso bör veta en hel del om. Boken är förstås utgiven på Ordfront. Om denna bok tyckte *Svenska Dagbladets* Håkan Arvidsson (20/9) bland annat följande:

”Jag är ingen beundrare av Chomsky, men det är obestriddigt att mannen har stora kunskaper och ibland intressanta iakttagelser. Det är själva analyserna som är Chomskys svaghet. Han lever i en extremt invecklad konspirativ fantasivärld. Överallt anar han komplotter och sammanväringningar och alla är de dirigerade av USA:s militära och politiska ledning. Jag tror inte på konspirationsteorier, helt enkelt därför att de tillskriver livet, politiken, historien eller vad det än må vara en alltför hög grad av mening... Men Chomsky nöjer sig inte med denna förenkling utan driver den ett steg längre. Det är inte bara så att USA är världspolitikens skurk, det är dessutom den enda skurken... Sålunda är Khadafi i Libyen och Saddam i Irak det godas redskap, bara Israel kvalificerar sig som USA:s like då det gäller ont uppsåt. Det är en befängd ståndpunkt som varken kan övertyga eller vinna sympati.”

Noam Chomskys engagemang animeras av en gigantisk portion hat mot det egna – mot det västdemokratiska hemlandet (USA), mot den egna etniska identiteten (det judiska). Det är knappast en tillfällighet att Norman G. Finkelstein, en extrem företrädare för självhatande judenhet, i sin bok *Förintelseindustrin* (Ordfront 2001) flera gånger omnämner Chomsky i uppskattande ordalag. Finkelstein lanserar en variant på teorin om ”den judiska världskonspirationen” genom att hävda, att judiska organisationer och prominenta judar har förvandlat Förintelsen till industri med bakomliggande makt-politiska syften. Givetvis finns USA och Israel med i bilden som ondskefulla maktspelare.

Noam Chomsky brukar måla upp en bild av sig själv som en obekvämsanningssägare, som det officiella USA medvetet stängt ute. Sanningen är en annan. I själva verket är det få i USA som längre

orkar bli upprörda över Chomskys näst intill landsförrådiska verksamhet. Han anses allmänt vara en kufisk extremist, en handelsresande i konspirationsteorier som må vara kung och guru i Göteborg men som bara andra vänsterkufar kan ta på allvar i USA.

”Min egen uppfattning är att Chomsky inte har uppskattats i USA för att hans tolkningar av verkligheten är för dåliga”, skriver den i Kalifornien boende svenske doktorn i teoretisk filosofi Roland Poirier Martinsson i en debattartikel i *Expressen* den 26/9. ”Nu har han sålt en massa böcker tack vare ett skickligt utnyttjande av uppenbara marknadsmekanismer.” Just det. Chomsky, världskapitalismens svurne fiende, utnyttjar med välbehag själv dess förtjänster i syfte att kränga sina egna nattståndna konspirationsteorier.

Men vad bryr sig vår svenska töntvänster om det? Dess representanter krälar vållustigt i stoftet inför Den Store, säkerligen därför att Chomsky legitimerar deras egen obofärdighet att inse att det kan ha varit något fel på de röda teorierna och dessas exekutörer i Kina, Kambodja och Nordkorea vilka de själva aldrig slutat bringa sin hyllning.

Tack vare Chomsky slipper de ändra sig.

Bok- och biblioteksmässan i Göteborg präglades tyvärr till stor del av den kufiske amerikanske lingvistprofessorn Noam Chomsky och dennes bisarra konspirationsteorier.

BOK-NYTT

Karl XII. En biografi

Carl XII och hans öde upphör aldrig att fascinera. Nyligen har den beryktade "kulknappen" varit aktuell, det vill säga den rockknapp som efter diverse öden och äventyr slutligen hamnade på Varbergs museum där den dubiösa folklivsforskaren Albert Sandklef lanserade den som den kula som en svensk landsknekt skall ha använt i syfte att ända krigarkungens liv.

DNA-undersökningar av blodrester på knappen utesluter inte teorin om att kungen föll offer för kulan. Problemet är bara, att knappens blodtyp inte är ovanlig och att blodet därför mycket väl kan härröra från någon annan. Det kanske starkaste skälet som talar mot kulknappen som mördarkula är väl det osannolika i att gärningsmannen, eller någon annan i mordet involverad, skulle ha bevarat ett så komprometterande ting som den knapp varmed Sveriges konung skulle ha tagits av daga åtskilliga år efter mordet.

Historikern Bengt Liljegren "räddar" i sin bok *Karl XII. En biografi* (Historiska Media 2000) en annan vildvuxen teori beträffande Carl XII:s död ur glömskan. Den går ut på att mördaren var en fransk ingenjörsofficer i svenske kungens sold som hette André Sicre och som anslutit sig till kungens följe under sejouren i Turkiet efter det svenska nederlaget vid Poltava. Sicre hade avancerat till generaladjutant med placering direkt under prins Fredrik av Hessen, den blivande konung Fredrik I som hade en hög position i kungens stab och som också var gift med kungens syster, Ulrika Eleonora. Sicre befann sig i Carl XII:s di-

rekta närhet den fatala kvällen den 30 november 1718 (eller 12 december som norrmännen säger, eftersom Norge redan – i motsats till Sverige – gått över till den gregorianska kalendern).

Liljegren ägnar två-tre sidor i sin bok åt att söka visa hur Sicre kunde ha skjutit konungen till döds från cirka tio meters håll snett framifrån med placering i en tvärgång till löpgraven. Mordet anges ha utförts på uppdrag av Fredrik av Hessen, vilken räknade med att kungens död skulle ge honom själv en lysande framtid i det efterkrigstida Sverige. Och Fredrik blev ju faktiskt svensk kung! Sicre själv fortsatte att göra militär karriär och förblev i Fredriks gunst, även om det förekom rykten om att det var han som mördat den förre kungen. Efter en utlandsvistelse blev Sicre emellertid sjuk, först fysiskt och därpå också psykiskt.

Under inverkan av sinnesjukdomen öppnade öppnade Sicre en sommar dag året 1723 fönstret till sin våning i Stockholm och ropade ut till huvudstadens invånare att det var han som skjutit Carl XII. Sicres utbrott togs för vad det var, en stackars mentalsjuks svamlande, och han kom under den vård som samtiden kunde er-

bjuda. När han blivit frisk tog han tillbaka erkännandet. Liljegren hänvisar dock till en löjtnant Schulz, som skall ha bekräftat mordet och vetat att Sicre utfört sitt hantverk för "3.000 eller 5.000 dukater". Den påstådde kungamördaren dog utfattig i Paris 1733.

"Full bevisning för att André Sicre mördade Karl XII kan förmodligen aldrig uppbringas", tillstår Liljegren i ett anfall av klarsyn (sidan 356) men tillägger föga övertygande att "mycket talar dock för" Sicre som gärningsman. Som vad då? Att en mentalpatient tar på sig ett kungamord är naturligtvis inte något som avlägset liknar bevis, och hur trovärdig sagesmannen Schulz var låter sig inte utredas nära 300 år efteråt. Sicres närvaro i den kungliga löpgraven delade han med ett stort antal övriga medlemmar i kungens följe. Någon som helst teknisk bevisning fanns inte då och kan ännu mindre företes nu.

Det är en aning förvånande att Bengt Liljegren kunde få så pass mycket uppmärksamhet som han faktiskt fick då hans bok presenterades. Det enda författaren gjort är ju att nödtorftigt ha dammat av uppgifter som knappast någon tog på allvar ens då de först förelåg i omedelbar anslutning till kungens död. Det är dock inte svårt att se varför Liljegren återuppväckt den nattståndna tanken på Sicre som mördare: han har i den konkurrens som råder på bokmarknaden velat skaffa sig medial uppmärksamhet genom att anföra en spektakulär mordteori.

Liljegrens Carl XII-biografi lär vara den första ordentliga i sitt slag som kommit av trycket sedan Frans G. Bengtsson publicerade sin magistralt färgstarka *Karl XII:s levnad* 1935, och som sammanfattning av Carl XII:s levnad kan den väl duga. Liljegrens prosa fungerar, även om det kanske inte är någon lysande stilist som för pen-

nan, och sammanfattningsvis kan man nog säga att författaren utfört en icke oäven prestation (även om han borde ha avstått från mördarteorin rörande Sicre som gärningsman). Den största invändningen mot Liljegrens bok är väl att den, trots baksidestextens försäkringar om motsatsen, inte tillför Carl XII:s levnadsteckning någonting nytt: det Liljegren skriver visste vi redan, inklusive det om Sicre.

Hur väljer då Bengt Liljegren att sammanfatta Carl XII:s gärning som svensk monark? Ungefär i följande termer: Carl, eller Carolus som han mestadels kallade sig själv, hade som mogen man en gåtfull och komplicerad personlighet som kan förklaras med att han slöt sig inom sig själv vid sitt trontillträde vid 15 års ålder 1697 "för att slippa visa sin osäkerhet". På slagfältet förklaras han å ena sidan ha varit "enastående skicklig" och som taktiker "lysande", vilket torde vara svårt att förneka med tanke på segrar som de vid Narva och Kliszow; å andra sidan skall kungen som strateg ha varit en "katastrof för Sverige".

Inte heller som statsman faller Carolus Liljegren i smaken, främst därför att han anslöt sig till samtida teorier på modet om kungen som enväldig diktator ansvarig endast inför Gud, det senare oerhört provokativt i en sekulariserad tid som vår egen.

Att det var ett stort misstag av Carl XII att sätta sig och sina trupper fast i Polen med dess röriga politik under så lång tid – kungen var besatt av tanken att störta August II, "den starke", konung i Polen och kurfurste i Sachsen och hans egen kusin – är fullt klart. Ändå kan vi som svenskar knappast underlåta att skänka Carl XII en tacksamhetens tanke över att han slog tillbaka ryssar, danskar och sachsare när dessa kastade sig över Sverige år 1700. Hade inte den då blott 18-åriga Carolus fun-

nits till hands hade landet troligen styckats av de angripande makterna och förlorat sin status som självständig nation.

För övrigt bör kungens namn självfallet stavas som samtidigt skrev det – alltså med "C" som begynnelsebokstav!

Tommy Hansson

Bengt Liljegren: *Karl XII. En biografi. 443 sidor. Historiska Media. Lund.*

Invandring och demokrati

Få frågor är så kontroversiella i Sverige som invandrings- och flyktingpolitiken. Det är näst intill omöjligt att komma med kritik mot den politik som förts under de senaste 35–40 åren utan att bli kallad "rasist", "nazist" eller åtminstone "främlingsfientlig". Det är precis så etablissemangen i alla dess skepnader agerar. Hellre än att debattera sakfrågan under fria och öppna former väljer man att utestänga och smutskasta kritiker med hjälp av invektiv.

Jag vill med en gång tillstå, att jag har svårt för det sociologiska fackspråk som författaren John Järvenpää tillämpar. Bara en sån sak som att han öppnar

med att i inledningen som första ord använda det olidliga "tabuering".

Jag måste vidare uttrycka mitt missnöje med att Järvenpää som exempel på förföljelse, som faktiskt jämförs med nazistiska och kommunistiska massmord, anför den så kallade mccarthyismen i USA. Det var sannerligen inte bara "människor med påstådda kommunist sympatier" (sidan 7, min kursivering) som råkade illa ut. Det fanns också gott om *verkliga* kommunister som dessbättre fastnade i Wisconsin-senatorns nät. Färska studier visar att kommunistpartiet i USA fungerade som en femte kolonn som styrdes direkt från Moskva.

Det lämpliga i att (sidan 7) ta upp dels miljonmassmorden i Sovjetunionen respektive Nazityskland, dels mccarthyismen och en norsk dokumentärfilmarens avslöjanden om säljakt (!) som exempel på samma fenomen – utstötning och förföljelse – måste vidare starkt ifrågasättas. I flera sammanhang nämner författaren dessutom staten Israel som exempel på, ja på vad, egentligen? "Israels metoder mot landets palestinier och araber ter sig med europeiska mått som sällsamma", påstår författaren (sidan 182). Själv-

fallet ter sig Israels metoder och så vidare "sällsamma" för europeer, som i motsats till israelerna har lyckan att slipa inom landets gränser hysa en fientlig armé terrorister samt vara omgivna av stater som otåligt väntar på att beredas tillfälle att utplåna den egna staten.

När nu dessa kritiska synpunkter är framförda vill jag ändå ha sagt att John Järvenpääs skrift innehåller åtskilliga poänger. Hans uttalade syfte är att "sociologiskt belysa ett fenomen som i mycket hög grad har påverkat det svenska samhället, såväl demografiskt som socialt, kulturellt, politiskt, ekonomiskt – och demokratiskt". Härvid har han belyst "den förda invandringpolitiken, den härtill knutna debatten och mångkulturalismen" för att "visa hur den politiska korrekthetens mekanismer fungerar och vilka konsekvenser detta för med sig för den svenska demokratin" (citaten från sidorna 10–11).

Järvenpää lyckas visa hur några aktörer – främst Blågula frågor med Jan Milld och Anders Sundholm i spetsen samt *Fri Information* och dess redaktör Eva Bergqvist – marginaliserats och smutskastats av den politiskt korrekta majoriteten.

Ett nästan heligt ideal för den ängsligt politiskt korrekta elitkassen i vårt samhälle är "det mångkulturella samhället". Se på allt utländskt som berikar oss – kryddig mat, färgstarka dräkter, spännande språk och intressanta religionsformer – brukar mångkulturalisterna hänfört utbrista. Tabu är det däremot att ta företeelser som segregering, otillräckliga kunskaper i svenska språket, hög arbetslöshet, utnyttjande av socialbidrag, kriminalitet inklusive företeelser som "hedersmord" samt kvinnlig könsstympning som exempel på invandringens baksida. De politiskt korrekta i invandrings- och flyktingfrågan väljer medvetet bort en besvärlig del av verkligheten, och det visar John Järvenpää på ett utmärkt och åskådligt sätt.

Ett stort och växande problem som att islam är på väg att i vissa samfund bli "ett samhälle i samhället" får knappast diskuteras av den som vill känna sig rumsren i debatten.

Tommy Hansson

John Järvenpää: *Invandring och demokrati. Om politisk korrekthet i Sverige. 267 sidor. Reson Produktion.*

CONTRA

5 1977

I Contra för tjugofem år sedan kunde vi presentera utgivningen av Contras andra bok, skriven av tysken Wolfgang Strauß. Boken hade titeln "Uppror i Öst" och behandlade delvis okända försök att kasta av sig sovjetförtrycket, bland annat det omfattande upproret i Novotjerkask 1962. När Röda armén marscherade in i staden för att krossa gruvarbetarnas protester krävdes 5 000 dödsoffer. Nu är detta åtgärdat genom tjugofem år senare kan vi presentera den fyrtiosjätte Contra-boken. Det finns ytterligare en koppling mellan Contra 5 1977 och Contra 5 2002. I bägge numren finns artiklar om Milton Friedman. Då, 1977, refererades ett möte som Milton Friedman hållit i Stockholm och utvecklat sin kritik mot den stora staten – han hävdade att USA var till 48 procent socialiserat (vinstskatten var 48 procent), men idag sänkningarna av skatten.

Contra hade också en intervju med den tjeckiske stormästaren i schack Ludek Pachman, som arbetade för ett fritt Tjeckoslovakien. Contra kunde också rapportera hur man i Danmark gått till angrepp mot Contras motsvarighet "Minut" för att tidningen levererat information från sitt stora personregister över politiska motståndare till den danska säkerhetstjänsten.

...för tjugofem år sedan